

ഇരയിമ്മൻതമ്പി അവർകളാൽ

ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷിണാശ്വകഥകളി.

(സാരാർത്ഥവിശദീകരണത്തിനായി)

വ്യാഖ്യാതാക്കൾ,

ജി. എച്ച്. ശാസ്ത്രി.

&

കേ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

ഇരയിമ്മൻതമ്പി അവർകളാൽ

ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷിണാഗ്രം കഥകളി.

(സാരാർത്ഥവിദ്യോതിനീ)

ഇതിൽ

ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ജീവചരിത്രം, കഥാസാരം, വിമർശനം,
പുരാണകഥ, വൃത്താലങ്കാരങ്ങൾ മുതലായവ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

വ്യാഖ്യാതാക്കൾ,

ജി. എച്ച്. ശാസ്ത്രി,

&

കേ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

പ്രസാധകൻ,

പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള,

വിദ്യാവിലാസിനി ബുക്കഡിപ്പോർട്ട്,

സന്നിധിമുക്ക് - ചാല.

S. V. Press, Trivandrum.

മുദ്ര.

൨-ാം പതിപ്പ് - കാപ്പി ൫൦൦.

പകർപ്പവകാശം പ്രകാശകൻ്റെ.

പ്രസാധകന്റെ മുദ്രയില്ലാത്ത പുസ്തകം വ്യാജമാകുന്നു.

ശ്രീമാൻ ആർ. നാരായണപ്പണിക്കർ അവർകളുടെ അനുമതികളും
സഹായവും കൂടി ഇതിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

൧. ജീവചരിത്രം.

രവിവർമ്മൻ തമ്പി അഥവാ ഇരയിമ്മൻ തമ്പി എന്ന് വിഖ്യാതനായ ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവ് കൊല്ലവർഷം ൯൭൮-ൽ തൃശ്ശൂർ മാസത്തിലുള്ള പൂരത്തുറയിൽ നാളിൽ ഭൂലോകജാതനായി. തിരുവനന്തപുരത്തു് വിവിധപുരസ്കാരങ്ങൾക്കുതക്കതുളള കിഴക്കേമഠം എന്ന പൗരണ കടംബമാണ് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ജനനസ്ഥലം. ഈ മഹാകവി, ൯൭൮-ൽ നാട്ടുനീക്കിയ രാമവർമ്മമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ അനുജനായ ഇളയതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ പത്രിയുടേയും, ശാസ്ത്രിത്തമ്പാനെന്ന പ്രസിദ്ധനായ നടുവിലേക്കോ വിലകത്തു കേരളവർമ്മൻ തമ്പാൻ അവർകളുടേയും ഏകസന്താനമായിരുന്നു.

മുത്താട്ടു ശങ്കരൻ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തു് ഏഴാമത്തെ വയസ്സിൽ വിദ്യാഭ്യാസം തുടങ്ങി. കുഞ്ഞിലെതന്നെ ബുദ്ധിമാനായ ഇദ്ദേഹം ചുരുങ്ങിയ കാലംകൊണ്ടു് കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളിലും തത്ത്വചാരണാദി ശാസ്ത്രങ്ങളിലും അദവിതീയമായ പാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചു. ആദ്യമായി ഗ്ലോകം എഴുതിത്തുടങ്ങിയതു് ൧൪-ാമത്തെ വയസ്സിലാണെന്നു അറിയുമ്പോൾ തന്നെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതാവാസന ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണല്ലോ. ബാലനായിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു പദ്യം എഴുതി അന്നത്തെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേക്കു് അടിയറവച്ചപ്പോൾ അവിടുന്ന് അതു നോക്കി “കവിത എഴുതാനായില്ല കരേക്കൂടി വായിക്കുക” എന്നു കല്പിച്ചശേഷം, താൻ ഈ കവിതയെ അഭിനയിക്കുന്ന പക്ഷം തമ്പി പഠിത്തത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു കവിതയിലേക്കു പ്രവേശിക്കുമെന്നും, തമ്പി ഒരു നല്ല കവിയാകുമെന്നും സേവകന്മാരോടു രഹസ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചതായും കാണുന്നുണ്ടു്.

ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളിൽ മുഖ്യമായതു്, കീഴകവധം, ദക്ഷയാഗം, ഉത്തരാസ്ഥയംബരം എന്ന മൂന്നു ആട്ടക്കഥകളും, സുഭദ്രാഹരണം, രാസകീഡ എന്ന രണ്ടുതിരുവാതിരപ്പാട്ടുകളും നവരാത്രിപ്രബന്ധം, മുറജപപ്പാന ഇവകളും ആകുന്നു. ഇതിൽ ഉത്തരാസ്ഥയംബരം ൧൯-ാമത്തെ വയസ്സിൽ കല്പനപ്രകാരം

ണ്ടാക്കിയതാണ്. ഇതിനും പുറമെ, പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തപ്പെട്ട “ഓമനത്തിങ്കൾ കിടാവോ” എന്ന താരാട്ടം മറ്റു ചില മണിപ്രവാളപദങ്ങളും, ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാശ്വതയശസ്സുകളായി സാഹിത്യലോകത്തിൽ ഇന്നും നിലനിന്നുവരുന്നുണ്ട്.

ബാല്യം തുടങ്ങി ൧൦൩൧-ാമാണ്ടു് കർക്കമാസത്തിൽ തന്റെ ൭൩-ാമത്തെ വയസ്സുവരെ യശശ്ശരീരനായ ഇദ്ദേഹം ബാലരാമവർമ്മ, മാത്താഞ്ചവർമ്മ ഉത്രം തിരുനാൾ മുതലായ പല മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ ആശ്രിതനും ആയിരുന്നു. ൧൦൧൫-ാമാണ്ടിടക്കു പാണ്ടിയിൽ നിന്നും വന്ന രണ്ടു ശാസ്ത്രിമാർ രാജസഭസ്സിൽ വെച്ചു പ്രയാസപ്പെട്ടുണ്ടാക്കിയ രണ്ടു ശ്ലോകത്തിന്റേയും അർത്ഥം തന്മി അവർകൾ ഉടൻ തന്നെ പറഞ്ഞശേഷം മറ്റു രണ്ടു ശ്ലോകം ഉണ്ടാക്കി അവരെ മടക്കിയതായു്, തിരുമനസ്സിൽ നിന്നും സന്തുഷ്ടനായി രണ്ടു കയ്യിലും വീരശൃംഖല സമ്മാനിച്ചതായും കാണുന്നു.

ഇരയിമ്മൻതമ്പി, ശക്തി, നിപുണത, അഭ്യാസം എന്നു മൂന്നു ഗുണവും ചേർന്നിട്ടുള്ള ഒരു കവിയാണെന്നുള്ളതിലേയ്ക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികൾ ഉത്തമസാക്ഷ്യങ്ങളാണ്. ശൃംഗാരരസത്തിലും ഒട്ടും പിന്നോക്കമല്ലെങ്കിലും തന്മി അവർകൾക്കു് ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ടതു് വീരാഭികളിലാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പോർവിളികൾ മുതലായവ സ്പഷ്ടമാക്കുന്നുണ്ടു്. ഉണ്ണായി വായ്പുർ ശൃംഗാരത്തിൽ കാളിദാസനെ അനുകരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ, ഇരയിമ്മൻതമ്പി വീരാഭികളിൽ ഭവഭൂതിയെയും അനുകരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സീമന്തപത്രിയാണ് വിശ്വതകവിയായ ‘കുഞ്ഞിക്കുട്ടിത്തങ്കച്ചി.’

൨ കഥാസാരം.

ഒരിക്കൽ ദക്ഷൻ യമുനാനദിയിൽ കുളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവിടെ താമരയിലയിൽ ഇരുന്ന ഒരു ശംഖിനെ ആ ധ്വജത്തോടുകൂടി എടുത്ത ഉടനെ തന്നെ അതു് ഒരു പെൺകുട്ടി

യായതിനാൽ വളർത്തിവന്നിരുന്നു. സതിയെന്നു പേരായ ഈ കന്യക ശിവൻ ഭർത്താവെന്നതിനു വേണ്ടി ബാല്യത്തിലെ തപസ്സുചെയ്തുതുടങ്ങി. ഇങ്ങിനെയിരിക്കെ ഒരിക്കൽ ഒരു അസുരൻ കാമാന്ധനായി പിടിക്കാൻ തുടങ്ങപ്പോൾ അവളുടെ തപോമയാഗ്നിയാൽ ദഹിച്ചുപോയി. പിന്നീടു സതിയുടെ സൗന്ദര്യവും ഭക്തിയും കണ്ടറിയുന്നതിനു വേണ്ടി ശിവൻ ഒരു വയസ്സായ ബ്രാഹ്മണന്റെ രൂപത്തിൽ മുമ്പിൽ ചെന്നു അവളുടെ ആഗ്രഹം അറിഞ്ഞശേഷം ശിവനെ അധിഷ്ഠിപ്പിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു. ഈശ്വരഭൂഷണാലാപം കേട്ടു രോഷാകലയായ സതി അവിടെ നിന്നുംപോകാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ വാസ്തവരൂപത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷനായും, ദക്ഷൻ ഉടനെ തന്നെ വിവാഹ ക്രിയ നടത്തുകയും ചെയ്തു.

വിവാഹാനന്തരം ആരോടും പറയാതെ തന്നെ ശിവൻ അന്തർലോകം ചെയ്ത വിവരം അറിഞ്ഞ് ദക്ഷൻ ദേവന്മാരുടെ ശിവനെ അധിഷ്ഠിപ്പിക്കുമ്പോൾ ദേവന്മാരുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം ശിവനോടു മാപ്പു ചോദിക്കാനായി അദ്ദേഹം കൈലാസത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. 'ദുർവാരരാജസമഭാസനായ ദക്ഷന്റെ ഗർവ്വം ശമിപ്പിക്കുന്നതിനായി നന്ദികേശ്വരൻ കൈലാസത്തു വച്ചു തടുക്കയാൽ പൂർവാധികം വൈരത്തോടു തിരിഞ്ഞ് നാട്ടിൽ ചെന്നു ശിവനുളള ഹവിർഭാഗം ആരും കൊടുക്കാൻ പാടില്ലായെന്നു ചട്ടം കെട്ടി.

ആ കാലത്തു് ബ്രഹ്മാവു് നടത്തിയ യാഗത്തിൽ, ദക്ഷനിൽ നിന്നും ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന അപമാനത്തെ ഭയന്നു ശിവൻ പ്രതിനിധിയായിട്ടു അയച്ചു നന്ദിയെ എല്ലാപേരും വളരെ ബഹുമാനിച്ചതു കണ്ടു ദക്ഷൻ അദ്ദേഹത്തെയും ശിവനേയും വളരെ ധിക്കരിക്കയും നന്ദി ഉടനെ യാഗശാലയിൽ നിന്നും പുറത്തിറങ്ങുകയും ചെയ്തു.

പിന്നീടു ദക്ഷൻ ശിവനെ ക്ഷണിക്കാതെ ഒരു യാഗം കഴിക്കുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ചു. അമൻ കഴിക്കുന്ന യാഗം കാണുന്നതിനു ഭർതൃവാക്യത്തെ വകവെക്കാതെ പോയ സതി യാഗശാല

യിൽ വച്ച് പിതാവിനാൽ അപമാനിയായി തിരിച്ചവൻ ദക്ഷനെ കൊല്ലുന്നതിന് ഭർത്താവിനോടു അപേക്ഷിച്ചു; ഉടനെ ശിവന്റെ ഫാലഭൂമിയിൽ നിന്നും വീരഭദ്രൻ സതി സൃഷ്ടിച്ച ഭദ്രകാളിയുമായി ചെന്ന ദക്ഷന്റെ തലയെത്തു യോഗത്തിൽ ഛേദിച്ചു.

അനന്തരം അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായ ശിവനോടു ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിച്ച യോഗം പൂർത്തിയാക്കിക്കണമെന്നു ദേവന്മാർ പ്രാർത്ഥിച്ചതനുസരിച്ച് ആട്ടിന്റെ തലപേര് ജീവിപ്പിക്കയും യോഗം പൂർത്തിയാക്കി ദക്ഷൻ ശിവഭക്തനായി വാഴുകയും ചെയ്തു.

൨. പെശരാണിക ദക്ഷയാഗം.

ഒരിക്കൽ പ്രജാപതിമാർ നടത്തിയ യാഗത്തിൽ ദക്ഷൻ ചെന്ന സമയം എഴുന്നേറ്റ് അഭിവാദനം ചെയ്യാതിരുന്ന ശിവനെ, അദ്ദേഹം കോപാധിനായി 'യാഗത്തിലുള്ള ഹവിദ്യം ഇല്ലാതെ പോകട്ടെ, എന്നു ശപിച്ചു. സതിയേയും ശിവനേയും ക്ഷണിക്കാതെ ദക്ഷൻ ആരംഭിച്ച യാഗം കാണുന്നതിന്, സതി ശിവന്റെ സമ്മതം കൂടാതെ പോകുകയും പിതാവിനാൽ അപമാനിയായിട്ടു അവിടെ വച്ചു തന്നെ യോഗത്തിൽ ദഹിക്കുകയും ചെയ്തു.

നാരദനിൽനിന്നും വിവരമെല്ലാം ഗ്രഹിച്ച പരമശിവൻ രോഷാകലനായി ജടയെ ഭൂമിയിൽ അടിച്ചപ്പോൾ ഉണ്ടായ വീരഭദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിയോഗമനുസരിച്ച് ദക്ഷന്റെ തലയെത്തു ദക്ഷിണാഗ്നിയിൽ ഛേദിച്ചു. അംഗഭംഗത്താലും മറ്റും ദുഃഖിതരായ ദേവാദികളുടെ കല്പനയനുസരിച്ച് ബ്രഹ്മാവ് അവരോടു കൂടി കൈലാസത്തിൽ പോയി, യാഗപൂർത്തി വരുത്തുന്നതിനും ദക്ഷനെ പുനർജീവിപ്പിക്കുന്നതിനും ആയി പ്രാർത്ഥിക്കയും കരുണാനിധിയായ ശിവൻ ആട്ടിൻതലപേര് ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിച്ച് യാഗകർമ്മം നിർവ്വഹിക്കുകയും ചെയ്തു.

രക്തം ജലത്തിൽ മുക്കിക്കിടന്നു തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുവാദം കൂടാതെ ഭക്ഷണം യോഗം തുടങ്ങിയതിനാൽ യോഗവിഷ്ണു വരുത്തിയെന്നും പിന്നീട് ബ്രഹ്മാവിന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ച് ഭക്ഷണം സതിയെ ശിവൻ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തുവെന്നും വരാഹപുരാണത്തിൽ കാണുന്നു.

൪. കവികൽപിതാംഗങ്ങൾ

പെരുമാണികന്മാരുടെ കഥകളെ ഏതാനും ചില ഭേദഗതികളോടുകൂടിയാണ് മഹാകവികൾ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളതെന്നു കാളിദാസന്റെ ശാകുന്തളം, ഭവഭൂതിയുടെ ഉത്തരരാമചരിതം മുതലായവ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ഇതുപോലെ തന്നെ നമ്മുടെ തമ്പി അവർകളും ഭക്ഷണാഗതിയിൽ യകതിപൂർവ്വം ചെയ്തിട്ടുള്ള ചില മാറ്റങ്ങളെ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

൧. സതി തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ പ്രവേശിച്ച ശലഭേശയെ പ്രാപിച്ച അസുരന്മാരിൽ കവിയുടെ സൃഷ്ടിയാകുന്നു. ഇത് സതിയുടെ തപശ്ശക്തിയെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിനും ആദ്യമേതന്നെ 'ഒരു കത്തിയും താടിയും, പുറപ്പെടുവിച്ച്' അരങ്ങിലിരിക്കുന്നവർക്കു ഉന്മേഷം കൊടുക്കുന്നതിനും ആയിരിക്കാം.

൨. സതിയെ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും പരീക്ഷിക്കുന്നതിനും ആയി വന്ന 'ജരാതുരക്ഷാണിസുരൻ' കുമാരസംഭവത്തിലെ ബ്രാഹ്മണവട്ടാരിന്റെ ഒരു പകർപ്പാണെന്നുള്ളത് രണ്ടുപേരുടേയും ശിവനിന്ദയിലുള്ള സാദൃശ്യം തെളിയിക്കുന്നതാണ്. വരം കൊടുക്കുന്നത് പരീക്ഷിക്കാതെ പാടുള്ളതല്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാം ഇപ്രകാരം ഒരു പരീക്ഷ നടത്തിയത്. അഥവാ സതിയെ യോഗാഗതിയിൽ ഭവിപ്പിച്ച പാർവതിയാക്കുന്നതിന് മനസ്സിലാത്ത നമ്മുടെ കവി കാളിദാസന്റെ പാർവതീപരീക്ഷണം ഇവിടെ സതീപരീക്ഷണം ആക്കി എടുത്തതല്ല.

൩. ഭക്ഷണക്കുണ്ടിട്ട് ശിവൻ എഴുന്നേറ്റില്ല എന്നുള്ള പെരുമാണികാരണം ഇവരുടെ വൈരാഗിന് പശ്ചാത്താപമാകും.

യില്ലെന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാം, ലോകാനുഭവവേദിയായ നമ്മുടെ മഹാകവി വിവാഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ആരോടും യാത്ര ചൊല്ലിക്കാതെ ശിവനെ അന്തർലോകം ചെയ്തിപ്പിച്ചതും, അദ്ദേഹത്തെ കപടഭവം എടുപ്പിച്ച സതിയെ മോഷ്ടിച്ചതും. അതും മതിയാകാതെ ആസ്ഥായാടു കൂടി കൈലാസത്തിൽ ചെന്ന ഭക്ഷനെ ശിവപാഷ്ഠനായ നന്ദിയെക്കൊണ്ട് അവമാനിപ്പിച്ച് തിരിച്ചയപ്പിച്ചതും എന്ന് തോന്നുന്നു.

൪. പലകായ്ക്കളും നിർവഹിച്ച കൊടുക്കുന്നതിനാൽ പെരുമാണിക്കും കവികൾക്കും അത്യന്തം പ്രിയപ്പെട്ട ഒരാരം ആകയാൽ ആയിരിക്കണം നാരദനെ ഇവിടേയും സ്വീകരിച്ചത്. ദയീഖിയെ പുതുതായി സൃഷ്ടിച്ച്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശം കേൾക്കാതെ പോയതിനാൽ നായകൻ (ഭക്ഷൻ) നാശമുണ്ടായതായി നമ്മെ മനസ്സിലാക്കുന്നു.

മൈത്രസത്തെ വർദ്ധിപ്പിച്ച സ്ഥായിയായ വീരത്തിനെ പോഷിപ്പിക്കാനായിട്ടാണ് സതിയെക്കൊണ്ടു ഭദ്രകാളിയെ സൃഷ്ടിച്ചത്.

അവതാരിക.

ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിന്റേയും അന്ധകാരപരിപൂർണ്ണമായ ആദിമാവസ്ഥയിലേക്കു ധിഷണാദീപത്തിന്റെ പ്രകാശത്തോടുകൂടി പ്രവേശിച്ചു നോക്കുന്നതായാൽ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾ അസംസ്കൃതമായിട്ടോ അപകടമായിട്ടോ ബാലിശമായിട്ടോ കേവലം പ്രാകൃതമായിട്ടോതന്നെയും ലബ്ധപ്രതിഷ്ഠക്കൂടാതെ പ്രശോഭിച്ചിരുന്നെന്നു എന്താണു മനസ്സിലാക്കേണ്ടതിന്നു കേരളത്തിലെ മാവാതംപാട്ടും, ഭദ്രകാളിപ്പാട്ടും, ശാസ്താവിൻപാട്ടും, അതുപോലെ ശബ്ദമാത്രജീവികളായ മറ്റു പാട്ടുകളും ഉത്തമലക്ഷ്യങ്ങളാണല്ലോ. ഭാരതീയസമുദായത്തിന്റെ പുരാതനസ്ഥിരസ്വഭാവ വേദങ്ങളിൽ പോലും ഉദാത്താനുദാത്തസ്വരീതഭേദങ്ങൾകൊണ്ടു് അക്ഷരങ്ങളുടെ ഉച്ചാരണത്തിലും ഉച്ചാരണത്തിലുള്ള മാത്രാഭേദംകൊണ്ടു് ഹൃദയസ്പർശപ്രാപ്തികളിലും താഴെപോലെ (സാമവേദത്തിലെ നപോലെ) ആരോഹമാസമശ്രുതിയൊഴെക്കുന്നവെന്തുള്ള സംഗതിയും സ്മരണീയമാണ്. വേദത്തിലെ സാഹിത്യരസം അത്രയും ഉഷ്ണമല്ലെങ്കിലും ഉത്തമമത്രെ. കേരളത്തിലെ ആദിമനിവാസികളെന്ന് ഗണിക്കപ്പെടുന്ന കാണിക്കാരും മലവേരരും ഇപ്പൊഴു മുപ്പതായിരുന്ന പാട്ടുകളും ഭാഷയും വേഷവും ആദിമാവസ്ഥയുടെ മാനത്തിനുള്ള ഒരു തോതാണല്ലോ. ജയഭേരങ്ങളുടെ, അഷ്ടപദി, മുതലായ കൃതികളിലെ പാട്ടുകൾ ഭക്തന്മാർ കീർത്തനത്തിന് ഉപയോഗിക്കുമ്പോൾ ശരീരം പോലും വിസ്മരിച്ചു കൃഷ്ണനായിത്തീർന്നു് ആടുകയും പാടുകയും ചാടുകയും ഓടുകയും ചെയ്യുന്നതും ഇന്നും കണ്ടുവരുന്ന കാഴ്ചയാണ്. ഇങ്ങനെ സംഗീതത്തിനും സാഹിത്യത്തിനും തദപരാ അഭിനയത്തിനും ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിലും മനോമാത്രമേയായ ആദിമകാലത്തിലും അവകാശം ലഭിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതു നിസ്തർക്കമത്രെ. ആദിമഭാഷയായ സംസ്കൃതത്തിൽ ഈ വിധത്തിലാണു രൂപകത്തിന്റെ ആവിർഭാവം. ക്രിസ്തു ജനിക്കുന്നതിനു എത്രയൊ കാലം മുമ്പുതന്നെ ഉണ്ടായവേ ഓദികളിൽ രൂപകങ്ങൾക്കുള്ള ബീജാവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നു.

നമ്മളത് തദ്ഗ്രന്ഥപരിചിതന്മാർക്കു സുഗ്രഹമാണെന്നും. അനന്തവും അപരിമിതവും ആയ സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ഈ വിധത്തിൽ രൂപകങ്ങൾ പ്രാദുർഭവിച്ചു ഭാരതം മുഴുവനും പരന്നുതുടങ്ങി. ഭാസഭാസാദികവിഭവന്മാർ സംസ്കൃതഭാഷാപര്യായിയെ മനീഷാമന്ദരം കൊണ്ടു കടഞ്ഞുണ്ടായ രൂപകരത്നങ്ങൾ കാലതരംഗങ്ങളാൽ ഭാരതത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും പ്രക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടു. കേരളത്തിൽ അവയുടെ പ്രവേശം എപ്പോഴാണുണ്ടായതെന്നുള്ളതു ഒരൂഹവും ദുർജ്ഞതയുമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ത്രിസ്തൂൽപ്പതാം ശതവർഷത്തിനുമുമ്പിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന കലശേഖരാരവീർ മുതലായ ചില പെരുമാക്കന്മാർ തപതീസംവരണം, സുഭദ്രാധനഞ്ജയം മുതലായ നാടകങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിട്ടു തുതുകൊണ്ടു് അതിന്നു മുമ്പുതന്നെ ഈ രൂപകങ്ങൾ കേരളത്തിൽ വന്നുപോന്നുവെന്ന് നിശ്ചയിക്കാം. കൊല്ലം ൭൯൦-നും ൮൭൦-നും മദ്ധ്യേ ജീവിച്ചിരിക്കാമെന്നു ഹിതപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാനാണു മലയാളഭാഷയിൽ രാമനാട്ടം ആട്ടക്കഥയുടെ ഇദംപ്രഥമമായിട്ടുള്ള കത്താവു്. കൊട്ടാരക്കരരാജാവിന്റെ രാമനാട്ടത്തിന്നുമുമ്പു ഭാഷയിൽ കൃഷ്ണനാട്ടം എന്ന ചലരോടുക്രിടി കംസവധം കഥ അഭിനയിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു പോലും കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദൻ രാജാവു് കൊല്ലവർഷം ൮൨൯-ൽ ഉണ്ടാക്കിട്ടുള്ളതാണു കൃഷ്ണനാട്ടം. കൃഷ്ണനാട്ടം കഥയുണ്ടാകുന്നിന്നു പറയുന്ന കാരണം താഴെ കാണിക്കുന്നു.

ഭക്തശിരോമണിയായ മാനവേദൻ രാജാവു് പ്രത്യക്ഷഗോപാലമന്ത്രം കൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണനെ സേവിച്ചു വരുന്ന കാലത്തു് ഒരുദിവസം ഇലഞ്ഞിമരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ കളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ബാലഗോപാലനെക്കണ്ടുവത്രെ. ഉടനെ അത്യാശയോടുകൂടി പിടിപ്പാൻ ചെന്നപ്പോൾ ഭഗവാൻ അന്തർലോകം ചെയ്തു. രാജാവിന്നു തിരുമുടിയിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന ഒരു മയിൽപീലികിട്ടി. പിന്നീടു രാജാവു് ഇലഞ്ഞിമരത്തിന്റെ കൊമ്പുകൊണ്ടു് ഒരു വേണുഗോപാലവിഗ്രഹം ഉണ്ടാക്കി. ആ വിഗ്രഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചു് കൃഷ്ണ സംബോധനയോടുകൂടി “കൃഷ്ണഗീതി” എ

ന്നു കൃഷ്ണനാട്ടമുണ്ടാക്കി. ഈ കൃഷ്ണചരിതത്തെ നാടകരീതിയിൽ അഭിനയിക്കേണ്ടതിൻ്റെ മറുപടി ആട്ടക്കോപ്പുകൾ ഉണ്ടാക്കിച്ച കൂട്ടാതിൽ തനിക്ക് കിട്ടിയ പീലിയേയും കൃഷ്ണമുടിയിൽ ചേർത്തു ചെച്ചിരുന്നുവത്രെ. ഈ ചെറുതിരുപ്പാദ്യം എത്രത്തോളം വാസ്തവമാണെന്നു തീർച്ചയാക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ കേരളത്തിൽ പ്രചരിച്ചിരുന്ന രൂപകങ്ങളേയും “അഷ്ടപദി, മുതലായ കൃഷ്ണഗീതികളേയും ഭക്തന്മാരുടെ ഗുണവിശേഷങ്ങളേയും കണ്ടും കേട്ടും മനസ്സിലാക്കിക്കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദൻ തമ്പുരാൻ മലയാളികൾക്കു ആ രസം ആസ്വദിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി കൃഷ്ണനാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയെന്നു പറയുന്നത് എത്രയായുക്തിയുക്തമായിരിക്കും. മാനവേദൻ രാജാവ് കൃഷ്ണഭക്തനായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രാമനാട്ടം ഉണ്ടാക്കാതെ കൃഷ്ണാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയെന്നു വരാവുന്നതും അതിനെ അഭിനയിക്കാൻ ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാവുന്നതുമാണ്.

ഇപ്രകാരം വടക്കൻ മലയാളത്തിൽ കൃഷ്ണാട്ടത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നപ്പോഴാണ് കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ, കൃഷ്ണാട്ടക്കാരെ കൊട്ടാരക്കരയ്ക്കു അയച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന് സാമൂതിരി രാജാവിന് എഴുതി അയച്ചതും, കൃഷ്ണാട്ടക്കാർ വന്നു ചേരാത്തതിനാൽ നേരിട്ട മാത്സര്യം നിമിത്തം രാമായണം കഥ മുഴുവനും “രാമനാട്ടം” എന്ന പേരിൽ തെക്കൻ മലയാളത്തിൽ നടപ്പാക്കണമെന്നുദ്ദേശിച്ച് രാമനാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയതും, ചാക്യാരും നമ്പ്യാരുംയുള്ള നീരസം തുളച്ചിനു കാരണമായിത്തീർന്നുവെന്നു പറയുന്നതുപോലെ മാനവേദൻ രാജാവിനോടുള്ള പിണക്കംകൊട്ടാർക്കര രാജാവിനെ “രാമനാട്ടം” നിർമ്മിക്കുന്നതിനു പ്രേരിപ്പിച്ചുവെന്നുപറയുന്നതും യുക്തിക്കു ചേർന്നതാണോ എന്നു ചിന്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കൃഷ്ണാട്ടത്തിൽ കൃഷ്ണവേഷംകെട്ടിയ ആൾ കൃഷ്ണന്റെ മുടിയിൽനിന്നും കിട്ടിയ പീലി അണിഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു അതിന്റെ മാഹാത്മ്യം ഫേതുവാൽ ഒരിക്കൽ കംസവധം അഭിനയിക്കുമ്പോൾ യഥാർത്ഥമായിത്തന്നെ കവലയാപീഡമായി നിർത്തിയിരുന്ന ആനയെക്കൊല്ലുകയും കംസവേഷം ധരിച്ചിട്ടുള്ള ആളെ നിഗ്രഹിക്കാൻ ഒരുങ്ങുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണനാട്ടം വേണ്ടെന്നു വെക്കുകയും തെക്കോട്ടുള്ള അതിന്റെ പ്രചാരം വാരിതമാകുകയും ചെയ്തുവെന്നു പറയുന്നതും വാദവിഷയത്തിൽ

സ്ഥായിയായ പ്രതിഷ്ഠയെ പ്രാപിക്കുമോ എന്നുള്ളതും നിശ്ചയിക്കാവുന്നതല്ല. ഏതായാലും കൃഷ്ണാട്ടപോലെ കൊട്ടാരക്കര രാജാവും “രാമനാട്ടം” ഉണ്ടാക്കിയെന്നുള്ളത്. തീർച്ചയുണ്ടെന്നു കൃഷ്ണാട്ടത്തിനു വടക്കൻ ദിക്കിൽ പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട് തെക്കൻ ദിക്കിൽ രാമനാട്ടത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടാക്കണമെന്നു കൊട്ടാരക്കര തമ്പുരാൻ വിചാരിച്ചുവെന്നു പറയുന്നതിൽ വലിയ അസംഗത്യമൊന്നും വന്നുപോകാൻ വഴിയുണ്ടില്ല. “അഗ്മിണീസ്വയംവരം” “നരകാസുരവധം” മുതലായ കഥകളിൽ കർക്കശം ഇപ്പോൾ രാമനാട്ടം എന്ന പേരുതന്നെയാണു പറഞ്ഞുവരാറുള്ളത്. കഥകളിയിലെ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾ പ്രശസ്തവുമാണ്. ഒരു കഥകളിയോഗത്തിൽ പാട്ടുകാർ, ആട്ടുകാർ, മേളക്കാർ, തിരശ്ശീലപ്പിടിക്കുന്നവർ, പെട്ടി എടുക്കുന്നവർ, വോഷം ധരിപ്പിക്കുന്നവർ, എന്നിപ്രകാരം കുറഞ്ഞ പക്ഷം ഇരുപതു ഇരുപത്തഞ്ചിലധികം ആളുകൾ വേണ്ടിവരുമെന്നാണ് പറയാറുള്ളത്. വടക്കൻദിക്കിൽ ഇപ്പോഴും കഥകളിക്കുള്ള കൊട്ട കേൾക്കുന്നതോടുകൂടി പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരം വന്നുവശായിട്ടുള്ള ആളുകൾപോലും അരങ്ങത്തു ചെന്നു ഒന്നാമതായി സ്ഥലം പിടിക്കുക പതിവാണ്. പല നമ്പൂരിമാരും, കഥകളിയിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന രസം അനിർവചനീയമാണെന്നും ഇപ്പോഴത്തെ നാടകങ്ങളും മറ്റും കഥകളിയുടെ ശതാംശംപോലും യോഗ്യതയെ പാട്ടിലൊ അഭിനയത്തിലൊ അർഹിക്കുന്നില്ലെന്നും എന്നോടുകൂടി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. “കഥകളിയിലെ കൈയും കലാശവും അറിയാതെ” അതിനെ പുച്ഛിക്കാനൊരുങ്ങുന്നവരോടു കഴുതക്കുറിയൊമൊ കർപ്പൂരത്തിന്റെ വാസന എന്ന പഴമൊഴി പറഞ്ഞു സമാധാനിക്കുകയേ വഴിയുള്ളൂ. ‘പുതുക്കുമാതി’ നമുക്കു വന്നതോടുകൂടി പഴയവസ്തുക്കളിലുള്ള ആസക്തിയും അഭിരുചിയും അഭിമാനവും വേടിത്തെ കൂട്ടത്തിൽ കഥകളിയും തിരസ്കൃതമായെന്നുള്ള കാളിദാസൻ, ഭവഭൂതി മുതലായ മഹാകവികളുടെ കൃതികളിൽ കാണുന്ന ശ്രംഗരവീരാദിരസങ്ങൾ കഥകളിയിലും കാണുന്നുണ്ട്.

“മല്ലമല്ല ചല്ലികൾ പതുചലർനിരച്ചിടി
നല്ലചെമ്പകത്തന്നെ നലചൊടുതഴുകി
പല്ലവാധാമിതാപരിചൊടുനകത്തു
വല്ലഭാങ്കൈവാഴുന്നവാമാക്കിമാർപോലെ”

“പുതനമോക്ഷം”

“യെരവനവേണമിട്ടിട്ടും ചെറുതായില്ലചെറുപ്പം
അവിവേകമിതുകണ്ടാലറിവുള്ളവർ പരിഹസിക്കും”
“വാതിച്ചോർക്കുംപ്രാണാപായെ
ജാതിച്ചോളും പേണ്ടതൊടുവാൻ”
താഴ്വരാതെവാഴ്കതരുണീനീ എനിക്കുണ്ടു
ചോർച്ചുകൂടാതെ കെട്ടിച്ചമരുവച്ചൊരുവീട്”

നളചരിതം.

ചില്ലിയ്ക്കുമതുവില്ലാടുതുല്യമാകുന്നല്ലൊ
പല്ലാചാരമെഴുതിക്കല്ലൊ മന്മഥകീർത്തിതെല്ലൊ
മുല്ലമുക്കളമൊ മുക്കൾകലമൊ നല്ലൊരുപമ
ചൊല്ലുവതിനിഹനഹി മല്ലമിഴികൾമണിമകട‘രന്തമേ’
“നിതാതകവചവധം”

എന്നിങ്ങനെ മലയാളനാടകങ്ങളായകഥകളികളിലും സംഗീതത്തിനു പുറമെ സാഹിത്യരസവും പ്രാപ്തം പ്രതിഭാസിക്കു നുണ്ടെന്നുള്ളത് അനുഭവവേദനീയമത്രെ. അതുകൊണ്ട് കഥകളി എഴുതുന്ന ഒരാൾ “ഗായകവി” ആയിരിക്കേണ്ടതാണ്. സംസ്കൃതനാടകങ്ങളിൽ ഇപ്പോൾ കണ്ടുവരുന്നസമ്പ്രദായം നോക്കുമ്പോൾ അവയിൽ സംഗീതത്തിനു അത്രയധികം പ്രാധാന്യമില്ലെന്നാണ് ഗണിക്കേണ്ടത്. “മോളവികാഗ്നിമിതം” തുടങ്ങിയ നാടകങ്ങളിൽ ഗീതീരീതിയിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങൾ എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും കഥകളിയുമായിട്ടാലാചിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ അവയിലെ സംഗീതം തുല്യമായ ഒന്നാണ്. സരസ്വതിയുടെ സ്തനമധസ്ഥാനങ്ങളായ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾക്കു സമപ്രാധാന്യം കഥകളിയിൽ മാത്രമെ കണ്ടുവരൂള്ളൂ. താളമേളലയാദികൾ അറിഞ്ഞു സംഗീതത്തിൽ അസാമാന്യമായ പരിചയം നേടി അതൊക്കെ അറിഞ്ഞു സാഹിത്യത്തിലും ഒരു പ്രതിഷ്ഠ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള “ഗായകകവികോകിലങ്ങൾ” എഴുതുന്നവർ.

നകമകളിക്കുമൊത്രമെപ്രസിദ്ധിയുണ്ടാവാറുള്ളു. സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു നാടകമെഴുതി ഫലിപ്പിച്ചേക്കാമെങ്കിലും സംഗീതസാധി ഹിതങ്ങൾക്കു സമം പ്രാധാന്യം നൽകിട്ടുള്ള ഒരു ആട്ടക്കഥ കെട്ടിയുണ്ടാക്കുന്നതു കുറച്ചധികം പ്രയാസമാണെന്നാണ് വെച്ചിട്ടുള്ളതു്.

കഥകളിയുടെ ഒരു സാമാന്യസ്ഥിതി നോക്കുമ്പോൾ അതിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങളെ പദങ്ങളെ വേഷങ്ങളെ കൂടാതെ കഴിയുകയില്ലെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. കഥകളിയുടെ ആരംഭത്തിൽ തന്നെ തോടയം (വന്ദനരൂപമായിട്ടുള്ള ഒന്നാണ് തോടയം. നാടകത്തിലെ പ്രസ്താവനയിലെമ്പോലെ; ഇതിൽ കവിയുടെ ഒരു പെറിയ വൃത്തവും കാണിക്കാറുണ്ട്) കഴിഞ്ഞു ഒന്നാമത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ നായകനേയോ അഥവാ മറ്റേതെങ്കിലും ഒരു പ്രധാന പാത്രത്തെയോ പ്രകാശിപ്പിക്കാതെ കഴിയുകയില്ല. നായകന്റെ ഭൂടെ പ്രിയതമയോ പ്രിയതമകളോ ഉണ്ടാവുക സാധാരണമാണ്. അപ്പോൾ ചന്ദ്രബിംബം ആകാശത്തിൽ ഉദിച്ചു പൊങ്ങി വന്നിരിക്കും. ഉടനെ നായിക നായികന്മാർ പരസ്പരം “മുല്ലമ്പാണകേളിക്കായി” ഒരുങ്ങുന്നതിന്നു മുമ്പുള്ള ചടങ്ങുകൾ നിർവഹിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അടുത്തു ആരാമമൊ സരസ്സൊകാണാതിരിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. കഥാ നായികയ്ക്കു പിന്നീടു ഏതെങ്കിലും ഒരു രാക്ഷസനിൽ നിന്നൊ രാക്ഷസനിയിൽ നിന്നൊ ഉചഢ്രം വന്നുചേരാതെ ഗത്യന്തരമില്ല. അപ്പോൾ നായകനൊ തൽസംബന്ധികളായ മറ്റൊളകളൊ രാക്ഷസനെ സംഹരിക്കയും ചെയ്യും. കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാന്റെ ആട്ടക്കഥ കഴിഞ്ഞാൽ കഥകളികളിലെ പോക്ക് പിന്നീടു പ്രായേണ ഈ വിധത്തിലാണ്. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാന്റെ “കിമ്മീരവധം” ആട്ടക്കഥയിൽ “മേണിയെസദനെ മോഹനശയനെ മണമിയലും നവകസുജസ്തരനെ മേനരസനമരിച്ചീടുംനീ മധുമൊഴിവാഴുന്നെങ്ങനെവിപിനെ” എന്ന പദമാണ് പിന്നീടുള്ള ആട്ടക്കഥകത്താക്കന്മാരെ ശ്രംഗാരപ്പദങ്ങളിലേക്കു പ്രേരിപ്പിച്ചതെന്നു തോന്നുന്നു. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാന്റെ കഥകൾ അധികവും വധമായതുകൊണ്ടു പിന്നീടുണ്ടായിട്ടുള്ള കഥകളിൽ അധികവും വധമൊ വിജയമോ ആയിട്ടാണ് കഥപറയപ്പെട്ടതു്.

കത്തിവേഷം കഥകളിയിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കാതിരിക്കുക കവികൾക്കു സാധിച്ചുകൂടാവുന്നതല്ല. വല്ലവിധത്തിലും കത്തിയും താടിയും വന്നുചേരുന്നതിൻ കവികൾ കാരണം കണ്ടുപിടിക്കും. അഥവാ രാത്രി മുഴുവനും കഥകളിയും കണ്ടു ഉറക്കച്ചുടവും വന്ന് ഉറക്കവും തുങ്ങി രംഗത്തിരിക്കുന്ന ജനങ്ങളെ “കത്തിയുംതാടിയും” ഒന്നു ചൊടിപ്പിക്കാതെ ഇരിക്കയില്ല.

കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്, അശ്വതി തിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്, കിളിമാനൂർ വിദ്വാൻ കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്, ഉണ്ണായിവാർ, ഇരയിമ്മൻതമ്പി ഇവരാണ് കഥകളികളിലെ അഞ്ചു മഹാകവികൾ.

കോട്ടംവിട്ടൊരുകോട്ട യം കഥകൾനാലഞ്ചുതെവഞ്ചീശ്വരം-
ശ്രേഷ്ഠൻതന്നടൊലുതമ്പിയുടെ മൂന്നൊന്നക്കരീന്ദ്രൻറയും,
എന്നശ്ലോകാർദ്ധത്തിൽ, ഉണ്ണായിവാർ ഒഴിച്ചുള്ള കവികളുടെ പേരു ഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഉണ്ണായിവാർക്കു ആശ്ലോകം കൊണ്ടു കാണിച്ചില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം ഒന്നാമതായി നില്ക്കുന്നുവെന്നു സാഹ്യമന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നുണ്ട്.

കീഴകവധം; ഉത്തരാസ്വയംവരം; ദക്ഷയാഗം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു കഥകളികൾ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇവമൂന്നും ഇപ്പോഴും കളിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. സംസ്കൃതം, മലയാളം, എന്നീ ഭാഷകളിൽ അപാരമായ വൈദഗ്ദ്ധ്യം; കവിതാവാസന, രസജ്ഞാനം, സംഗീതജ്ഞാനം, ശൈലി, ബുദ്ധിശക്തി, യുക്തി മുതലായി ഒരു കഥകളിയുണ്ടാക്കുന്നതിനു വേണ്ട സകല ഗുണങ്ങളും ഇരയിമ്മൻതമ്പിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ “പ്രണയവാരിയെകേൾക്കുമേ വചനങ്ങൾ പ്രാണനായക” എന്ന പദവും ദക്ഷയാഗത്തിലെ “പൂന്തേൻവാണീശ്വരമമവാണി” എന്ന പദവും സംഗീതസാഹിത്യഫലങ്ങളെ ഒരേ സമയത്തിൽ ശ്രോതാക്കൾക്കു പ്രദാനം ചെയ്യുന്നുണ്ട്.

“ക്ഷോണീന്ദ്രം ത്തിയുടെവാണീംനിശ്ശൂപന-

രേണീവിലോചനനടുക്കി”-

കീഴകവധം.

നേന്മയൊടിവരാശയതാകും പെണ്മണിതന്നെമുഖമിദ

[മധുന

വെണ്മതിരാഗമിയന്നതിവേലംചുംബതികാൺകനിതംബി

[നിമെരലേ.

ഉത്തരാസ്വയംവരം.

മുതലായ ഭാഗങ്ങളിൽ കവിയുടെ കല്പനാവൈഭവം, പ്രാസപ്രയോഗലാഘവം, ശബ്ദാത്മസാരമൃഗം, ഭൗതികദൃഷ്ടി മുതലായ ഗുണങ്ങൾ പ്രകാശിക്കുന്നു.

“കോകിനിൻമുഖകണ്ടു ചന്ദ്രനെനുമിരിച്ചു

ഏകാന്തവിരമത്തെ ശങ്കിച്ചിതാ

ഏകലോചനംകൊണ്ടു കോപമൊടുനിന്നെയും

ശോകമോടപരേണ നോക്കുന്നപതിയെയും”

മുതലായ ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ ഭാവങ്ങൾ ഏഴുതീട്ടുള്ള കവിയിൽനിന്നു തന്നെയാണു് —

“ഓമനത്തിങ്കൾക്കിടാവോ—നല്ല കോമളത്താമരപ്പൂവോ”

മുതലായ താരാടം ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്.

പ്രസ്തുതഗ്രന്ഥമായ ദക്ഷയാഗത്തിൽ സാഹിത്യരസം പല സ്ഥലത്തും വ്യക്തമായിക്കാണുന്നുണ്ടു്.

“പനിമതിബിംബം മുഖസമീപംത

പണിതുടരുമ്പോളംശുഭകളിതെ

വനജഭസ്മിതനംബധി നന്നം

മതിയാക്കീബതശിപ്പവിധാനം”

എന്ന പദത്തിൽ സ്മരിക്കുന്ന പ്രതീഃപാൽപ്രേഷാലകാരങ്ങൾ തീർച്ചയായിട്ടും ചമൽകൃതികൃത്തുകൾ തന്നെ.

“താമരശൈവലസംഗപിനാമോദംവിലസുന്നല്ലൊ”

“ചക്ഷുരവനേൻ ചീരിവരുന്നതുപക്ഷിപ്രവരരഭക്ഷണ-

[കാലം”

ഇങ്ങനെ അന്യാപദങ്ങളും സരസമായി പ്രതിപാദിക്കാൻ കവിജ്ഞാനാമർഗ്ഗം അന്യാദൃശമായി മറ്റു കഥകളിലും കാണുന്നുണ്ടു്.

“തല്ലാലെതേനരോഷാദധികതരജ്ജാതാധിതാൽഭൂമിപ്പുഷ്പം-

ദുഷ്ഠിഷ്ഠനീകരാജാപദയുഗളഭാൽകംപയന്തിജനനീ!

ഉന്നമുതാമൃകശൈൻ ഭസിചനഘടാഘട്ടയന്തിനദനീ

വസ്തുഗന്തീവൃഹന്തീസർവ്വധർമ്മമുനേരേത്യകൃത്യംബഭാഷെ!;

“കിങ്കരവൈഭവൻ! മുനിശ്വര! കിങ്കരിണാനധനാ” എന്ന അംബരീഷചരിതത്തിലെ കൃത്യയുടെ പുറപ്പാടിൽ സ്മരിക്കുന്ന ശൈലോസം ദക്ഷയാഗത്തിൽ

“തേജോലോഭ്യൽപ്രകോപ.....ചമക്കെ” എന്ന വീരഭദ്രന്റെ പുറപ്പാടിലുള്ള ശ്ലോകത്തിലും പദത്തിലും തിങ്ങിക്കാണുന്നുണ്ട്. ദക്ഷയാഗത്തിലെ വീരഭദ്രന്റെ പുറപ്പാട് അംബരീഷചരിതത്തിലെ കൃത്യയുടെ പുറപ്പാടിനേത്തുടൻ സാരംഗം ചെമ്പടയിൽതന്നെ എഴുതീട്ടുണ്ട്.

ദക്ഷയാഗത്തിനു ആധാരമായ ശ്രീഭാഗവതം ചതുർത്ഥസ്കന്ധത്തിലെ കഥ ഇപ്രകാരമാണ്.

പണ്ടു കാശ്യപാദിപ്രജാപതികൾ അനുഷ്ഠിച്ച യാഗത്തിൽ സന്നിഹിതനായിരുന്ന ശ്രീപരമേശ്വരൻ ശപതൂരനായ ദക്ഷനെ അത്രയധികം മാനിച്ചില്ലേപോലും. ജാമാതാവിന്റെ ആപ്രവൃത്തി ദക്ഷനു ഒട്ടും രസിച്ചില്ലെന്നു പറയേണ്ടല്ലോ. “പരമേശ്വരനു ഹവിർഭാഗം കിട്ടാതെ പോകണം” എന്നു ദക്ഷൻ ശപിക്കയും ചെയ്തു. പരമേശ്വരചരിഷഭന്മാരിൽ പ്രഥമഗണനീയനായ നന്ദികേശ്വരനും ദക്ഷശാപം സഹിക്കാതെ “ദക്ഷനും അനുചരന്മാരും തത്പാതംബാധാഹിതരായിത്തീരട്ടെ” എന്നു പ്രതിശാപവും നൽകി. അനുചരരെ ശപിച്ചതറിഞ്ഞപ്പോൾ ഭൃതുമഹർഷി “നന്ദികേശ്വരാദിഭൂതഗണങ്ങളും പാഷണ്ഡരായി ഭവിക്കട്ടെ” എന്നു വേറൊരു ശാപവും കൊടുത്തു തൃപ്തിയടഞ്ഞു. ശാപകോലാഹലം ശമിച്ചു. ദക്ഷൻ സ്വഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു. ബൃഹസ്പതിയാഗത്തിനു കോപ്പുകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ത്രിലോകവാസികളെല്ലാവരും സ്വപിതാവിന്റെ മഹായജ്ഞം കാണാൻ പോകുന്നതു കണ്ട് ദക്ഷപുത്രിയായ സതീയും ഭർത്താവായ പരമേശ്വരനെ പ്രാപിച്ചു ദക്ഷയാഗം കണ്ടുവരുന്നതിനു അനുവാദം ചോദിച്ചു. ദക്ഷവീരോധത്തെ വിസ്മരിക്കാതിരുന്ന ഭഗവാൻ സതീദേവിയോടു ചിതയജ്ഞം കാണാൻ പോകുന്നതു ദോഷത്തിനു കാരണമായിത്തീരുമെന്നു പറഞ്ഞു സമാധിസ്ഥനായിരുന്നുപോയി. സഹജമായ സ്രീചാപല്യത്താൽ പ്രേരിതയായ സതീദേവി ഭർതൃവാക്യത്തെ മാനിക്കാതെ യാഗശാലയിലുൾപ്പെട്ടു ഉഴറപ്പറപ്പെട്ടു. സ്വാമിനിയെ ഭൂതഗണങ്ങളും അനുഗമിച്ചു. യാഗശാലയിൽ ചെന്നു വേഗം ദേവി ദക്ഷാനു

ചരന്മാരുടെ അധീക്ഷേപങ്ങളും നിന്ദാവചനങ്ങളും സഹിച്ചു വെങ്കിലും സ്വപിതാവിന്റെ തന്നെ ആ പുരമരസഗർഭിതമായ മുഖം കണ്ടപ്പോൾ ചൊറക്കുവെക്കുന്നതെത്ര വാക്യം അന്നു ദരിദ്രനായ പതിനാലു കോടി തന്നെ ഫലമെന്നു ചിന്തിച്ചു; വീണ്ടും ഭരതാവിന്റെ അടുത്തു ചെന്നുചേരുമ്പോൾ വന്നുചേരുന്ന വിസ്ഫോടനത്തെ വിചാരിച്ചു, മാതാപിതാക്കന്മാരാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടാൽ പതിഭാവതയായാലും സ്രീകൃഷ്ണ മാനസ സൗഖ്യമില്ലെന്നുറപ്പും അപ്പോൾ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട യോഗാഗ്നിയിൽ സ്വജഡശരീരം ദഹിപ്പിച്ചു. സ്വാമിനിയുടെ അപായത്തെ അപേക്ഷിച്ച ഭൂതഗണങ്ങൾ ദക്ഷയാഗം ധ്വംസിക്കാൻ ആരംഭിച്ചുവെങ്കിലും ഏതുമനിയ്ക്കൽ തൽക്ഷണം സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട ദേവഗണങ്ങളെ ഭയന്ന കൈലാസം പ്രാപിച്ചു. പ്രസ്തുതവൃത്തം മുഴുവൻ കലഹപ്രിയനായ നാരദമഹർഷിയിൽ നിന്നും ഗ്രഹിച്ചു കോപാക്രാന്തനായ ശ്രീപാദമഹാശയൻ, തന്റെ ജടാജൂടം നിലത്തിട്ടെടുത്തപ്പോൾ ഉണ്ടായ വീരഭദ്രനോടു ദക്ഷയാഗം ധ്വംസിച്ചു ദക്ഷനേയും വധിച്ചു, വരാൻ കൽപിക്കയും വീരഭദ്രൻ അന്നുചരന്മാരോടു ചേർന്ന യാഗശാലയിലേക്കുചെന്നു ചേരുകയും ചെയ്തു. യാഗം നടത്തിവെക്കുന്ന ഏതുമഹിമ ഭൂതഗണങ്ങളുടെ തോന്നിയവാസത്തിന്നു പാത്രമായിത്തീർന്നു. വീരഭദ്രകാപം ദക്ഷന്റെ ശരീരം മുറിച്ചു ദക്ഷിണാഗ്നിയിൽക്കൊരിച്ചിട്ടും അടങ്ങിയില്ല. ഒടുവിൽ യാഗാഗ്നിയിൽ സന്നിഹിതരായിരുന്ന ദേവഗണങ്ങൾ ബ്രഹ്മാവോടൊന്നിച്ചു ശ്രീപാദമേശ്വരനെ ഭജിച്ചു സൃഷ്ടിക്കുകയും പാദമേശ്വരൻ കോപം കൈവെടിഞ്ഞെന്നുഗ്രഹിച്ചു നിമിത്തം യാഗപത്രവിന്റെ ശിരസ്സിനെ ദക്ഷദേഹത്തിൽ കേന്ദ്രം ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ദക്ഷൻ പിന്നീട് രാജാധിപനായും കളഞ്ഞു പരമേശ്വരപ്രസാദം കൊണ്ടു നടത്തുകയും ചെയ്തുപോൽ.

ഭാഗവതം കഥയ്ക്കു തമ്പി ചവറേദേവങ്ങളും വരുത്തിട്ടുണ്ട്. ദക്ഷപുത്രിയായ സതീ അയോനിജയാണെന്നു ഭാഗവതം പറയുന്നില്ല. കരാളഭംഗം ഭരത കഥയിൽ പ്രകാശിപ്പിച്ചാണെന്നായിരിക്കാം കവി സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുള്ളത്. സതീയുടെ തപസ്സ് പാർവതീതപസ്സിനെയും പുരാതനയുടെ ജാതരക്ഷാണിസൗകൃതി "ക്രാളിദാസരുടെ കമ്മരണ ഭവത്തിലെ" വടുവിനെയും അനുക

രിക്കുന്നു. സത്യയുടെ വിജയാഗ്രഗ്ദ്ധ വിപ്രലംഭശൃംഗാരത്തെ അല്പമായിട്ടെങ്കിലും വണ്ണിക്കാണുണ്ടായതായിരിക്കണം. വാണിയുടെ വരവെന്തിനെന്ന് തോന്നുന്നില്ല. എങ്കിലും സതീസഖി വാണിയെന്നു പറഞ്ഞു നായികയ്ക്കു ഉല്പർഷം കാണിക്കുന്നതിനായിരിക്കാം. അഥവാ വാണിയെക്കാണിച്ചതു ലളിതാവേഷത്തിനു വേണ്ടിയാണെന്നു എന്തുള്ളത് അഭിജ്ഞാൻ തീർച്ചയാക്കട്ടെ. കിമ്മീവധത്തിലെ സിംഹികയെപ്പോലെ വാണി ഭാഷാസിയാകുന്നില്ലെന്നുള്ള വ്യതിരേകം മാത്രം ലളിതയിൽ നിന്നുമുണ്ടു്. സത്യയെ ദക്ഷന്റെ അനുവാദം കൂടാതെ ശിവൻ കൊണ്ടുപോയതും ദക്ഷൻ ദേഷ്യപ്പെട്ട കൈലാസത്തു ചെന്നതും നന്ദികേശ്വരൻ ദക്ഷനെ ആട്ടിക്കളവാണൊരുമ്പെട്ടതും ഭാഗവതത്തിലെ ശിവവിരോധത്തെയും മറ്റാം സൂചിപ്പിച്ചു പൊടിപ്പും തൊങ്ങലും വച്ചു മോടി പിടിപ്പിച്ചു പൊടിക്കൈ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. സതീദാഹം ദക്ഷയാഗം കഥകളിൽ കാണിക്കാത്തതു എന്താണെന്നറിയുന്നില്ല. അമംഗളമായതുകൊണ്ടു ഉപേക്ഷിച്ചതായിരിക്കാം. നായികയുടെ തന്നെ അപായം നേരിട്ടാൽ നാടകത്തിലെ കഥ എന്തായിത്തീരും. നാരദൻ അങ്ങമിങ്ങു ഉണ്ടു്. പുരാണനാരദൻ സതീദാഹത്തെ ശിവനെ ഉണർത്തിക്കുന്നു. ദക്ഷയാഗം കഥകളിലെ നാരദൻ എപ്പോഴെങ്കിലും നായി ദക്ഷൻ നടത്താൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന യാഗത്തേയും “ഭർവാഗ്ഗർവാന്ധനായ” ദക്ഷന്റെ ദർശനത്തേയും ശിവന്റെ നീന്ദയയുമാണു ധരിപ്പിക്കുന്നതെന്നു ഭേദം ഭദ്രകാളിയും ഭധിചിയും നൃത്തസൃഷ്ടികൾ തന്നെ. ഭദ്രകാളി ഭദ്രവല്ലഭയായ സതി അയച്ചുവളാണത്രെ. താമസശീലനാകുന്ന ദക്ഷനെക്കൊല്ലുവാനേതും താമസിച്ച് കൊല്ല മമതാതനവനല്ലിനിമേൽ എന്നു പറയുന്നത് സതി കഥകളിൽ അയോഗ്യമായതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. എങ്കിലും സ്രീയുടെ വാക്കു കേട്ടു “ദക്ഷകണ്ഠനന്ദം” ചെല്ലാണൊരുങ്ങുന്ന ത്രിപുരഹരൻ കടുംകൈ തന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ സതീദാഹത്തിനു ശിവകോപാഗ്നിയെക്കുറേ ജ്വലിപ്പിക്കാൻ വഴിയുള്ളതുകൊണ്ടല്ലെ പുറാണത്തിൽ അതു പ്രതിപാദിതമായിരിക്കുന്നതെന്ന് ഉറപ്പിക്കരുതോ? ഭേ

വന്മാർ ബ്രഹ്മാവോടൊന്നിച്ചു “മേഘേശൻ” അടുക്കൽ ചെല്ലാതെ തന്നെ മേഘേശൻ യാഗശാലയിലേക്കു വന്നുചേരുന്നതും ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിലെ നവീനരചന തന്നെയാണ്.

കഥയിലെ കാലദേശങ്ങൾ.

നാടകകർത്താക്കൾ നാടകങ്ങളിൽ കാലദേശാദികളിൽട്ടാച്ചി വെക്കുന്നതുപോലെ കഥകളിയെഴുതുന്നവർ കാലദേശാദികളെ കാര്യമായി ഗണിക്കാറില്ലതന്നെ. പുരാണകഥ എത്രകാലംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞുവെന്ന് നിശ്ചയിക്കാൻ വഹിയാ. എങ്കിലും ഉദ്ദേശം സതീഭാഹം മുപ്പതുവയസ്സിനു മുമ്പെ കഴിഞ്ഞിരിക്കാനിടയുണ്ടു്. ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിൽ ദക്ഷൻ ശാഖു കിട്ടിയപ്പോൾ അതു മകളാകുന്നതും മകളായ സതി വളൻ വന്ന ശിവൻ വരനായി വരാൻ തപസ്സു ചെയ്യുന്നതും ശിവൻ പ്രത്യക്ഷമായിവരും നരകുന്നതും മറ്റും ഉദ്ദേശം പതിനാലു പതിനാറു കൊല്ലം കൊണ്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കാനിടയുണ്ടു്. “ഏതാദൃശമായവയസ്സും ഇവൾ തന്റെ തപസ്സും” എന്നു കരാളഭാഷ്ട്രൻ പറയുന്നതു കൊണ്ടു് സതീയുടെ തപസ്സ് യൌവനാരംഭത്തിലായിരിക്കാം കഴിഞ്ഞതു്. സതീവിവാഹം, ശിവാന്തർലാന്നവും സതീഹരണവും, ദക്ഷവിരോധാരംഭം, ബ്രഹ്മാവിന്റെ യാഗം, ദക്ഷയാഗം, യാഗഭംഗം, ശിവപ്രസാദം മുതലായവ ഉദ്ദേശം ഒരു നാലഞ്ചു കൊല്ലംകൊണ്ടു കഴിവാനെ വഴിയുള്ളു.

ദക്ഷവാസസ്ഥലം, യമന, സതീതപോഭൂമി, വിവാഹമണ്ഡപം, കൈലാസം, ബ്രഹ്മലോകം, ദക്ഷയാഗശാല, വീണ്ടും കൈലാസം പുനശ്ചയാഗശാല എന്നിവയാണു ദക്ഷയാഗത്തിൽ പ്രധാനമായ രംഗങ്ങൾ.

പ്രധാനമായ രസം ദക്ഷയാഗത്തിൽ വീരമാണു്. ദക്ഷനാകുന്ന ആലംബനവിഭാവത്തെ ആശ്രയിച്ചു നിൽക്കുന്ന ഉത്സാഹമായ സ്ഥായിഭാവം ശിവാന്തർലാന്നത്താൽ വിരസിച്ചു് സതീഹരണമായ ഉദ്ദീപനത്താൽ പരിപൂജ്യമായി ശിവനിൽ സ്തബ്ധംകൊണ്ടും രോഷംകൊണ്ടും അനാദരം കൊണ്ടും അനുഭവപ്പെട്ടു് ഭേദവചസ്സുകൊണ്ടു് അല്പം തിരോളുതമായി മങ്ങിപ്പോയെങ്കി

ലും നന്ദിയുടെ നിന്ദാവചനങ്ങൾകൊണ്ട് സംഭവിച്ച ഗവൗരവ്യാഭിപ്രായവിരുദ്ധങ്ങളാൽ പൂർവാധികം വളർന്നു വർദ്ധിച്ച യാഗശാലയിൽ ഭൂതേശ്വര്യയുടെ ആവിർഭാവംകൊണ്ട് രോഗാശ്വാഭോഗാദികളെ ജനിപ്പിച്ചു വീരഭദ്രാഭിഭൂതഗണങ്ങളുടെ ആവിർഭാവത്തോടുകൂടി സഫലമായി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു വീരരസമായി പരിണമിച്ച അനുഭവവിഷയമായിത്തീരുന്നു. ദക്ഷയാഗത്തിലെ പ്രധാനരസം രൈദ്രമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നതും അസ്ഥാനത്തിലല്ല ദക്ഷനുംവേദവല്ലിയുമായിട്ടുണ്ടാകുന്നു? ആദ്യത്തെ സംഭാഷണത്തിലും കൂടിക്കാഴ്ചയിലും ശ്രംഗാരം. ജരാതരക്ഷാണിസുരന്റെ പ്രവേശത്തിൽ ധാസം. സതീതപസ്സിൽ ശാന്തം. സതീവിയോഗവ്യഥയിൽ വിപ്രലംഭശ്രംഗാരം എന്നിങ്ങനെ മറ്റുള്ള രസങ്ങളും അവിടവിടെ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

ദക്ഷയാഗത്തിലെ സാഹിത്യവും ഭാഷയും ശ്ലാഘനീയതയെ അർഹിക്കുന്നുണ്ട്. അന്ത്യപ്രാസവും അഭിപ്രാസവും ഉപയോഗിക്കാൻ കവിക്ക് ഒട്ടും വൈഷമ്യമില്ല. സംസ്കൃതശ്ലോകങ്ങളിൽ പോലും കേരളീയപ്രാസമായ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസമുപയോഗിച്ചാൽ കവി കൃതാത്മനായി. “യമിനാംപ്രവര..... ജഗാഥെ” എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ ‘പ്രമനാഃ’ ഒട്ടുചിലത്തെ പാദത്തിലെ പദം കവിക്ക് ഉള്ള പ്രാസഭീഷണയെ പ്രകടീകരിക്കുന്നു. എന്നാൽ പ്രാസസംഭവംകൊണ്ട് ഉണ്ണായിവാരരേപ്പോലെ പദങ്ങളുടെ ഗുണം മേമരിക്കയോ അക്ഷരം അടിച്ചു നീട്ടുകയോ ചെയ്തികുറക്കുകയോ നമ്മുടെ കവിക്ക് സമ്മതമില്ല. ‘ഏണാകമെലിയുടെ ചേണാൻ.....വിധിപാലെ’ എന്ന ദണ്ഡകത്തിൽ ‘പ്രീതിയൊടുസംഗീ—താദികൾ തുടങ്ങി’ എന്നും ‘ഗീ’ എന്ന അക്ഷരം മേമടിച്ചു നീട്ടേണ്ടതുണ്ടെന്നു ഭാഷജ്ഞന്മാർ കൂടിയേതീരുവെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ദക്ഷയാഗത്തിൽ ഒരു ഭാഷം കണ്ടുപിടിക്കാം.

“വിധിതന്നനിധിയാമീനന്ദിനിമേലിൽ” എന്ന പദത്തിൽ ‘നന്ദിനി’ ശബ്ദത്തെ നാലത്വത്തിൽ ഉപയോഗിക്കാൻ കവി ശ്രമിക്കുന്നതിൽ നിന്നു തന്നെ ശബ്ദാത്മസമ്പത്തു എത്ര

തേരാളം കവിക്ക് സഹായിനമാണെന്നായിരിക്കാം. 'അന്തകാന്തക വൈഭവം ഹൃദി ചിന്തിയാതെ മദാസനായ്'..... മുതലായ സ്ഥലത്ത് സ്ഫുരിക്കുന്ന രത്നദ്രവീരരസങ്ങൾ അത്രയധികം ഹൃദയംഗമമായിട്ടുണ്ട്. പാട്ടുകാർക്ക് ശ്ലോകങ്ങളും പദങ്ങളും നീട്ടിച്ചൊല്ലുന്നതിനും അതിനനുസരണമായി ആട്ടുകാർക്കു ചൊല്ലിയാടുന്നതിനും വേണ്ട സൗകര്യം കവി കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. 'ശ്യാമാംസാമാഭിരാമാം.....വൃജഹാര' മുതലായ ശ്ലോകങ്ങളും അവയെ തുടർന്നുള്ള പദങ്ങളും ഇതിനുത്തമദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണ്. ഇതു കൊണ്ടാണ് ദക്ഷയാഗം കഥകളി ഇപ്പോൾ കേരളം ഒട്ടുക്കു സർവസാധാരണമായി ആടിപ്പറന്നതും ജനങ്ങൾ അധികം കൊണ്ടാടി മാന്ദിക്കുന്നതും. കഥകളിക്ക് കപ്ലിങ്ങാടൻ, കല്ലിക്കോടൻ, വെട്ടത്തുനാടൻ ഇങ്ങനെ മൂന്നു സമ്പ്രദായങ്ങൾ നടപ്പിൽ വന്നിട്ടുണ്ട്. കപ്ലിങ്ങാടൻ സമ്പ്രദായത്തിലാണ് സാധാരണ ഇപ്പോൾ കഥകളി അഭിനയിക്കാനുള്ളത്. നീട്ടിപ്പുതിഞ്ഞ മട്ടാണ് കപ്ലിങ്ങാടൻ രീതി. ദക്ഷയാഗം ആ രീതിയിൽ ഏഴുതപ്പെട്ടതത്രെ. തെക്കൻ ദിക്കിൽ ഈ സമ്പ്രദായമാണ് അധികം നടപ്പിൽ വന്നിട്ടുള്ളത്. വടക്കൻ ദിക്കിൽ ഏപ്പെട്ടിട്ടുള്ള മറ്റു രണ്ടു സമ്പ്രദായങ്ങൾ തെക്കേക്കുന്നപോലെ ഇവിടത്തെ സമ്പ്രദായവും വടക്കുക്കു രൂപിപ്രമല്ലത്രെ. ദിനതചിയല്ലെ ലോകം. വിസ്തരഭയത്താൽ കഥകളിയെക്കുറിച്ചുള്ള മറ്റു വിഷയങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കാതെ ഈ ദീർഘമായ അവതരികയെ അവസാനിപ്പിച്ചു കൊള്ളട്ടെ.

കരമന. കെ. ഗിരരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

ശ്രീ.

ഭക്തിയോഗം

കഥകളി.

ശ്രീരാമവർമ്മകവശേഖരസോദരസ്വ
മാർത്താണ്ഡവർമ്മവഭൂമിപതേന്നീദേശാൽ
കേനാപി തൽപദജ്ഞാകിലദക്ഷയാഗ
നാട്യപ്രബന്ധമുദിതം സുധിയഃ പുനതു.

ഭൈരവി—ചമ്പട.

അംഭോജാസനനന്ദനസ്സരജനൈർ-
ജ്ജാഭാരിമുഖൈസ്സദാ
സംഭാവ്യസ്തകൃതീ കൃതീ ശ്വതൂരതാം
ശംഭോരിഹ പ്രാപ്തവാൻ

സുധിയഃ=വിപോന്മാർ. ശ്രീരാമവർമ്മകവശേഖരസോദരസ്വ=കവശേ
ഖരപ്പെരുമുള്ളായ രാമവർമ്മഹരാജാവിന്റെ അനുജനായ. മാർത്താണ്ഡ
വർമ്മവഭൂമിപതേഃ=മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുവരാജാവിന്റെ. നിദേശാൽ=ക
ല്പനയനുസരിച്ച്. തൽപദജ്ഞാ=അദ്വൈതത്തിന്റെ പാദസേവകനായ.
കേനാപി=ഒരുവനാൽ. ഉദിതം=പറയപ്പെട്ടു. ദക്ഷയാഗനാട്യപ്രബന്ധം=
ദക്ഷയാഗമെന്ന ആട്ടക്കഥയെ. പുനതു=പരിശോധിക്കട്ടെ. (ശ്രദ്ധ്യശ്രദ്ധി
കൾ കലർന്നിട്ടുള്ള ഇക്കഥയെ ഭോഷജ്ഞാർ ശ്രദ്ധിപ്പെടുത്തട്ടെ, എന്ന് കവി
യുടെ വിനയപ്രദർശനം) കവി തന്റെ പേർ പറയാതെ കേനാപി എന്ന് പറ
ഞ്ഞിട്ടുള്ളത് ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെ അറിയാതെ നിർമ്മൽസരബുദ്ധികളായി ഗ
ണഭോഷവിവേചനം ചെയ്യരുതെ എന്നു വിചാരിച്ചാകുന്നു. വസന്തതിലകം
പൂത്തം. ഈ പ്രബന്ധത്തിൽ പല സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിലും ദക്ഷന്റെ യാഗം
പ്രധാനമായതുകൊണ്ട് ദക്ഷയാഗം എന്നു പേർ.

ജ്ജാഭാരിമുഖൈഃ=ജ്ജാസുരന്റെ വൈരിയായ ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ. സുര
ജനൈഃ=ദേവന്മാരാൽ. സഭഃ=എപ്പോഴും. സംഭാവ്യഃ=ബഹുമാനിക്കാ

ദക്ഷിണാമ പുരാ കിലാഖിലകലാ

ദക്ഷഃ പ്രജാനാംപതിർ-

**ലക്ഷ്മീശാഭിമതോ ഗുണൈരനുപമൈഃ
രാസീദസീമദ്യതിഃ.**

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧.	ഭാഗധേയവാരീരാശി	ഭാസുരശരീരൻ
	യോഗമാർഗ്ഗവിശാരദൻ	യോഗശാലിദീരൻ
൨.	സാധുലാകചിത്താമണി	ചാരതരശീലൻ
	ബാധിതവിദാധിജാലൻ	ബന്ധജനചാലൻ
൩.	ധമ്മകർമ്മപരായണൻ	താപസമാനിതൻ
	നിർമ്മലമാനസനവൻ	നീതിമാൻ വിനീതൻ
൪.	വേദശാസ്ത്രാഭികോവിദൻ	വേദവല്ലീജാനി
	മേഢരകല്യാണം വാണ	മോക്ഷമാഴ്ച മാന്യീ.

വനം. സൂതരി=പുണ്യവാനം. തുതി=വളരെ സമർത്ഥനം. ഇഹ=ഇവിടെ ശംഭോ=പരമശിവൻ. ശപതരതം=ഭാഗ്യയുടെ അർപ്പണൻ നിലയെ. പ്രാപ്തവാൻ=പ്രാപിച്ചവനും. അഖിലകലാദക്ഷഃ=എന്ത കലാവിദ്യകളിലും പരിചയമുള്ളവനും. ലക്ഷ്മീശാഭിമതഃ=വിഷ്ണുഭക്തനും. അനുപമൈഃ=തുല്യന്മാരും. ഗുണൈഃ=ഗുണങ്ങളാൽ. അസീമദ്യതിഃ=അതിരറ്റ ശോഭയേറിയവനുമായ. ദക്ഷിണാമ പ്രജാനാംപതിഃ=ദക്ഷൻ എന്ന പ്രജാപതി. പുരാ=പണ്ട്. ആസീൽകില=ഉണ്ടായിരുന്നവനെ. ശാർദ്ദൂല വിക്രീഡിതം=വൃത്തം.

ദക്ഷൻ ബ്രഹ്മാവിന്റെ വലകാൽപെൻവീരലിൽനിന്നും ജനിച്ചവനാണ്. അയാളുടെ പുത്രിമാരിൽ ൨൭ പേർ ചന്ദ്രന്റെ ഭാര്യമാരായും, ൧൩ പേർ കാശ്യപപ്രജാപതിയുടെ ഭാര്യമാരായും, സതീ എന്ന ഒരു കഥാരി ശിവന്റെ ഭാര്യയായും തീർന്നിട്ടുണ്ട്. ബ്രഹ്മാ, വിഷ്ണു, ഇന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, സോമൻ ഇത്യാദി ദേവകളെപ്പോലെ ദക്ഷൻ, നാരദൻ, സപ്തർഷികൾ ഇവരെയും പ്രജാപതികൾ എന്നു പറയാറുണ്ട് കാശ്യപന്റെ ഭാര്യയിൽ നിന്നും ജീവിജാലങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടായത് നിമിത്തമാണ് ദക്ഷനു ഈ സ്ഥാനം ലഭിച്ചത്. ദക്ഷന്റെ ചരിത്രത്തിൽ പ്രധാനമായിട്ടുള്ളത് അദ്ദേഹം നടത്തിയ ഒരു യാഗമാണ്.

ഭാഗധേയവാരീരാശി=ഭാഗധേയത്തിൻ ഭാഗ്യത്തിൻ ഇരിപ്പടമായി

കാമോദരി—ചെമ്പട.

ശ്യാമാം സോമാഭിരാമഭൃതിമുഖലസിതാം

താരഹാരാതിരത്നാം

കാമോല്ലാസാനുകൂലാം കവലയബഹുലാം

മോദസൗഖ്യഭാഗ്യദാത്രിം

ശ്രീമാനാലോക്യദക്ഷസ്തസമുപഗതാം

മേകദാ ജാതരാഗം

പ്രേമാനന്ദാകലാത്മാ പ്രഹസിതവദനാം

പ്രേയസിം വ്യാജഹാരം.

വൻ. ഭാസുരശരീരൻ = ശോഭകലൻ ശരീരത്തോടുകൂടിയവൻ. യോഗമാർഗ്ഗവിശാരദൻ = യോഗമാർഗ്ഗങ്ങളിൽ സമർത്ഥൻ. യോഗശാലി = എല്ലാ സുഖങ്ങളും അനുഭവിക്കുന്നതിൽ ഭാഗ്യമുള്ളവൻ. സാധുലോകചിന്താമണി = സാധുജനങ്ങൾക്കു്, സജ്ജനങ്ങൾക്കു്, (പാവപ്പെട്ടവർ എന്നും ആകാം) ചിന്താമണി. ചിന്താരത്നം. (രൂപകം) ചിന്താമണി എപ്പകാരം ഇഷ്ടത്തെ കൊടുക്കുന്നതൊ അപകാരം ഇഷ്ടത്തെക്കൊടുക്കുന്നവൻ. ചാരുതരശീലൻ = നല്ല സ്വഭാവമുള്ളവൻ. ബാധിതവിരോധിജാലൻ = തടുക്കപ്പെട്ട ശത്രുസമുഹത്തോടുകൂടിയവൻ (ശത്രുക്കളെയെല്ലാം തടുത്തവൻ) ബന്ധജനപാലൻ = ബന്ധജനങ്ങളെ വേണ്ടവിധം പുലർത്തുന്നവൻ. ധർമ്മകർമ്മപരായണൻ = ധർമ്മകർമ്മത്തിൽ സൽകർമ്മത്തിൽ ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ (ധർമ്മത്തിലും, കർമ്മത്തിലും ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ) താപസമാനിതൻ = മഹർഷിമാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ടവൻ. മാനിക്ക = ബഹുമാനിക്ക. നിർമ്മലമാനസൻ = കളങ്കമറ്റ മനസ്സോടുകൂടിയവൻ നീതിമാൻ = ന്യായമൊത്തു നടക്കുന്നവൻ. വിനീതൻ = വണക്കമുള്ളവൻ. വേദശാസ്ത്രാഭികോവിദൻ = വേദം ശാസ്ത്രം തുടങ്ങിയ പല വിദ്യകളിലും സമർത്ഥൻ. വേദവല്ലീജാനീ = വേദവല്ലിയെന്നവളുടെ ഭർത്താവു്. മേദരകല്യാണം = വർദ്ധിച്ച മംഗളത്തോടുകൂടി. മോദം = സന്തോഷം.

ഏകദാ = ഒരിക്കൽ. ശ്രീമാനായ ദക്ഷൻ. ശ്യാമാം = യൗവനയുക്ത യായും. സോമാഭിരാമഭൃതിമുഖലസിതാം = ചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ കാനിയോടുകൂടിയ മുഖത്താൽ വിളങ്ങുന്നവളായും. താരഹാരാതിരത്നാം = നക്ഷത്രമാലയാൽ വളരെ രമ്യയായും രമണീയയായും. (നക്ഷത്രമാലയെന്ന ഒരു തരം മാലയുടെ പേർ. ഡയമണ്ട്മാല അവൽമാല മുതലായതുപോലെ) കാമോല്ലാസാനുകൂലാം = മദനകേളികൾക്കു് അനുകൂലയായും (ഇഷ്ടമുള്ളവളായും) കവലയബഹുലാം മോദസൗഖ്യഭാഗ്യദാത്രിം = കവലയത്തിൻ കൂവലയത്തിൻ

പല്ലവി.

പൂന്തൻ വാണീ ശൃംഗം മമ വാണി
പൂവണിഘനവേണീ

അനുപല്ലവി.

കാന്തേ! സമയമഹോ രമണീയം
കനിവോടു വിലസുന്ത രജനീയം (പൂന്തൻ)

ചരണങ്ങൾ.

ഏ. കണ്ടാലും ശശിബിംബമുദാരം
കണ്ണുകാളജടാലംകാരം
തണ്ടാർബാണമഃയാത്സവഭീപം
തരുണിനിരാകൃതതിമിരാഭാപം (പൂന്തൻ)

വ. പനിമതിബിംബം മുഖസമമിഹ ഭത
പണിതുടരുമ്പോളം ശുഭകുളിഭത
വനജേ ദൃഢമിതനം വിധി നന്നം
മതിയാക്കീ ബത ശിപ്പവിധാനം. (പൂന്തൻ)

ന് (ലോകർക്ക്) ബഹുലം = അധികമായ. ആമോദസൗഭാഗ്യങ്ങളെ = സന്തോഷം ഐശ്വര്യം ഇവകളെ. ഭാഗ്യം = കൊടുക്കുന്നവളായും. സരസം = രസത്തോടുകൂടി. ഉപഗതം = സമീപത്തു വന്നവളായും. പ്രഹസിതവദനം = പുഞ്ചിരിച്ചു ലഹ മുഖത്തോടുകൂടിയവളായും ഇരിക്കുന്നു. പ്രേയസീം = തന്റെ ഭാര്യയെ. ആലോക്യ = കണ്ടിട്ട്. ജാതരാഗ...ലാത്മാ = ഉണ്ടായ രാഗം, പ്രേമം, ആനന്ദം ഇതുകളാൽ കഴങ്ങിയ മനസ്സോടുകൂടിയവനായിട്ട്. വ്യാജ ഹാരം = പാഞ്ഞു. വൃതം = സ്വഗീയര.

പൂന്തൻവാണി! = പൂന്തൻപോലെ പൂഷ് പരസം പോലെ അത്ര ഇമ്പമായി സംസാരിക്കുന്നവളെ, പൂവണിഘനവേണി! = പൂ മുടീട്ടുള്ളതും. ഘനം = മേഘംപോലെയുള്ളതുമായ വേണിയോടു തലമുടിയോടുകൂടിയവളെ! മമ = എന്റെ. വാണി = വാക്കു. ശൃംഗം = കേളാലം (ഇവിടെ വാണി ശബ്ദത്തിനുമലയാള രീതിയനുസരിച്ച് പ്രഥമാവിഭക്തി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു) കാന്തേ! = അല്ലെ പ്രിയെ. സമയം = ഈ സമയം. (ഈ അവസരം) രമണീയം = മനോഹരം. (രമിക്കാൻ യോഗ്യം) ഇയം രജനീ = ഈ രാത്രി. കനിവോടു = നമ്മിൽ ഭയവുള്ളപോലെ. വിലസുന്നു = പ്രകാശിക്കുന്നു.

തരുണി! ഉദാരം = വലിപ്പമുള്ളതും. കണ്ണുകാളജടാലംകാരം = കർണ്ണ

൩. കാമോദ്ദീപന കാരണരൂപ!
 കാമിനി നീ മമ വരിക സമീപേ
 സാമോദാ മധുരാധാമയി തേ
 സാമജഗാമിനി! തരിക മേ ദയിതേ! (പൂന്തേൻ)

സാമന്തമലഹരി—ചെമ്പട.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. സന്താപം തേ മനതാരിൽ സംഭരം ചെയ്തതിനെല്ലോ
 സന്തതം ഞാൻ വാഞ്ചരിക്കുന്നു ചാരുമൃതേ കാനത.

കാളന്റെ ശിവന്റെ. ജടാലങ്കാരമായും = ജടയ്ക്ക് ഭൂഷണമായും. തണ്ടാർ ബാണമഹോൽസവഭീപം = മദനന്റെ മഹോൽസവത്തിനു ഭീപം പോലെ ഇരിക്കുന്നതും (രൂപം) നിരാകൃതനിമിരാഭോപം = ഇല്ലാതാക്കപ്പെട്ട. തിമിരാഭോപത്തോടു = ഇരുട്ടിന്റെ ഗർവത്തോടുകൂടിയതും (ഇരുട്ടിനെ ഇല്ലാതാക്കിയതും ആയ) ശശിബിംബം = ചന്ദ്രമണ്ഡലം. കണ്ടാലും = നോക്കിയാലും.

ഇഹ = ഈ സമയം. തേ = നിന്റെ മുഖസമം = മുഖത്തിനൊത്ത. പനിമതിബിംബം = ചന്ദ്രബിംബത്തെ. പണിതുകടമ്പോരം = സൃഷ്ടിക്കാൻ തുടങ്ങിയ സമയം. അംശമുകുളിതേ = അംശക്കുളം ചന്ദ്രകിരണങ്ങളാൽ മുടപ്പെട്ട. വനജേ = പട് മത്തിൽ. ദുഃസ്ഥിതനായ = കഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന. വിധി = ബ്രഹ്മാവ്. ശില്പവിധാനം = പണി. മതിയാക്കി = നിറത്തി. നനം = നിശ്ചയം. ബന്ധ = ആശയം.

ബ്രഹ്മാവ് പട് മത്തിലാണല്ലോ ഇരിക്കുന്നത്. ചന്ദ്രോദയത്തിൽ താമരസചുഷ്പങ്ങൾ മുടുന്നത് ലോകസ്വഭാവം. നിന്റെ മുഖം പേലെയുള്ള ഒരു വസ്തുവിനെ കൂടി സൃഷ്ടിക്കണമെന്ന വിചാരിച്ച് ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രനെ പണിയാൻ തുടങ്ങി, അപ്പോൾ അതിന്റെ കാന്തികൊണ്ട് അടുത്തുള്ള തന്റെ ആസനമായ താമര അടയാനം തുടങ്ങി. ഉടനെ ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രസൃഷ്ടി മതിയാക്കിയതു നിമിത്തം ചന്ദ്രൻ പരിപൂർണ്ണശോഭ വന്നില്ലെന്ന ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നതിനാൽ ഉൽപ്രേക്ഷാ. മുഖസമം പനിമതിബിംബം എന്നിടത്തു് പ്രതീപം.

കാമോ.....രൂപം = കാമമുണ്ടാക്കുന്നതിന് കാരണമായ രൂപമുള്ളവരും. സാമജഗാമിനി = ആനയെപ്പോലെ നടക്കുന്നവരും. അയി ദയിതേ = അല്ലയൊ വല്ലഭേ.

സന്തതം = ഏപ്പോഴും. വാഞ്ചരിക്കുന്നു = ആഗ്രഹിക്കുന്നു ചാരുമൃതേ = സുന്ദരശരീര. ആസ്ഥയാ = ശ്രദ്ധയോടു കൂടി. അത്ര = ഇവിടെ. കാമകുരു

൨. ഭർതുപാദഃസവയഃപ്ലാ പത്നിമാക്ഷ് പരം ധർമ്മം
അത്ര നിന്റെ ആജ്ഞകൾപ്പാൻ ആസ്ഥയാവാഴ്ന്നേൻ.
൩. കാമുകമുഖേന്ദു കണ്ടാൽ കാമിനിചകോരിയിങ്ങു
താമസിച്ചു നിന്നീടുമാ താമരസനേത്രം.

കല്യാണി—ചെമ്പട.

യമിനാം പ്രവരഃ കുമാപിപുണ്യാം
യമനാം സ്നാതുമനാഗതപ്രഭാതേ
അമനാശമനീയതാന്തരീയാം
പ്രമനാ വീക്ഷ്യ സവിസ്മയം ജഗാഹേ.

പല്ലവി

കണ്ണിണയ്ക്കാനന്ദം നൽകീടുന്നു പാരം
കാളിന്ദീനദി സാമ്പ്രതം.

ഖേന്ദു = കാമുകന്റെ ഭർതാവിന്റെ മുഖമാകുന്നു. ഇന്ദു = ചന്ദ്രനെ (രൂപകാല
കാരം) കാമിനിചകോരി = കാമിനി (ഭാര്യ)യാകുന്ന ചകോരപ്പെണ്ണു ക്ഷി.
താമരസം = താമര. ചന്ദ്രനെക്കണ്ടാൽ ചകോരങ്ങൾക്ക് സന്തോഷമുണ്ടെന്നു
കവിലോകപ്രസിദ്ധി.

കുമാപി = ഒരിക്കൽ. പ്രഭാതേ = രാവിലെ. യമിനാം പ്രവരഃ = ജിതേ
ന്ദ്രിയശ്രേഷ്ഠനായും. സ്നാതുമനാഃ = കളിക്കണമെന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി.
പുണ്യാം യമനാം = പരിശുദ്ധമായ യമനയെ. ഗതഃ = പ്രാപിച്ചവനും ആയ.
(ഭക്ഷൻ) തരീയാം = ആ നദിയുടെ. അമനാക് കമനീയതാം = അനല്പമായ
ഭംഗിയെ. വീക്ഷ്യ = കണ്ടിട്ട്. പ്രമനാഃ = സന്തുഷ്ടനായിട്ട്. സവിസ്മ
യം = ആശ്ചര്യത്തോടുകൂടി. ജഗാഹേ = മുങ്ങി. ഇവിടെ 'ഗതപ്രഭാതേ, എ
ന്നു ഒന്നായി കാണുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഗതഃ എന്ന് പ്രത്യേകപദമാക്കുന്നത് അർത്ഥ
പൂർത്തിയാക്കുന്നതിനായിരിക്കും. അതുപോലെ ജഗാഹേ എന്നു ക്രിയക്കു പകരം ജ
ഗാദേ = (പറഞ്ഞു) എന്നാകുന്ന പക്ഷം ഇനി വർണ്ണിക്കുന്ന പദത്തിനു സ്വര
സ്വരം ഉണ്ടാകയും 'പരംപോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുഴുകിമുദാ' എന്ന അടുത്ത
ശ്ലോകപാദത്തിന് പുനരുകർതിഭാഷം ഇല്ലാതാകയും ചെയ്യുന്നതാണ്. സഃ =
അവൻ. വിസ്മയം, ജഗാഹേ = പ്രാപിച്ചു (വിസ്മയിച്ചു) എന്നു ആവാം.
ഉപജാതി—വൃത്തം.

കാളിന്ദീ = യമനാ. (യമനാനദി നൂതന്റെ പുത്രിയായതുകൊണ്ടു കാ

അനുപല്ലവി.

എണ്ണമറയ്ക്കു നല്ലൊരതൽ ഗുണങ്ങളെല്ലാം
വണ്ണിച്ചുനാവതല്ല കണ്ഡലീശനുപോലും. (കണ്ണി)

ചരണങ്ങൾ.

- ൧. ഞാനെന്നുടലിലഭിമാനം വെടിഞ്ഞു പര-
മാനന്ദാകാരപൂർണ്ണമാനസന്മാർ
നാനാമുനികൾവന്നു സ്നാനവുംചെയ്തു ചെമ്മേ
ധ്യാനംപൂണ്ടിഹ തീരകാനനെ വാഴുന്നോമാ (കണ്ണി)
- ൨. നളിനങ്ങളുളിവുനമിച്ചിതങ്ങൾ കാന്തമാർത്തൻ
അളകാഞ്ചിതാസ്യങ്ങൾപോൽ വിളങ്ങിപ്പൂ
പുളിനങ്ങൾതന്നിൽ നല്ല കളഹംസലീലകളു
കളിയല്ല മനതാരിൽ വളരുന്ന പിച്ചിതാലം (കണ്ണി)
- ൩. ശരദിദുകാന്തികാലം വരകബലിമണിമൊന്നു
അരവിന്ദപത്രം തന്നിൽ മരുവിപ്പൂ
പരമിന്നിതിനെക്കണ്ടു പെരുക്കുന്നു കൈതൃഹലാ
വിരവോടിതിനെന്തിപ്പോൾ കരഗതമാക്കീടുവാൻ (കണ്ണി)

ഉദാഹരണം. കളിനൻ = സൂര്യൻ) ഏതെ ഗുണങ്ങൾ = ഇതിനുള്ള ഗുണങ്ങൾ ക
ണ്ഡലീശൻ = സുപ്തശ്ലേഷനായ അനന്തൻ. (രണ്ടായിരം നാവുള്ളവനുപോലും
വണ്ണിക്കാൻ സാധിക്കാത്ത ഒരു നാവുള്ള എനിക്കു സാധിക്കുന്നതാണോ
എന്ന് ഭാവം.

൧. ഉടലിൽ ഞാനെന്ന് അഭിമാനം വെടിഞ്ഞു = ഞാൻ എന്നു പറയ
പ്പെടുന്നത് ശരീരമല്ലാ ആത്മാവാണെന്നുള്ള വിചാരത്തോടു കൂടി ഭേദബ
ന്ധമുപേക്ഷിച്ചവർ (ആത്മജ്ഞാനമുള്ളവർ പരമാ.....സന്മാർ = പരമാനന്ദ
കാരത്താൽ = ബ്രഹ്മാനന്ദസ്വരൂപം കൊണ്ട് നിറഞ്ഞ ഹൃദയമുള്ളവർ. (ആ
നന്ദം നിറഞ്ഞവർ എന്നു ഭാവം) ഇഹ തീരകാനനെ = ഈ കരകളെ കാട്ടിൽ.

൨. അളി.....ങ്ങൾ = അളിവുനങ്ങളാൽ = വന്ദിൻകൂട്ടത്താൽ. മിച്ചി
തങ്ങൾ = കലുന്നതുകൂടെ. നളിനങ്ങൾ = താമരകൾ. അള.....ങ്ങൾ = അ
ളകളാൽ കരനിരകളാൽ. അഞ്ചിതങ്ങൾ = മനോഹരങ്ങളായ ആസ്യ
ങ്ങൾ = മുഖങ്ങൾ. വണ്ടിനം, കരനിരകൾ, താമരകൾ, മുഖത്തിനം സാദൃശ്യം
ഉപമ)

നവരസം—ചെമ്പട.

പങ്കാപോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുഴുകി മുദാ
 പത്മപാത്ര വിളങ്ങും
 ശംഖം തൻകയ്യിലാക്കുന്നളവിചതുരമോ
 കന്യകാരത്നമായി
 ശങ്കിച്ചു ശങ്കരസ്വ പ്രണയിനി മകളായ്
 വന്നുഭാഗ്യാചിനിടെ -
 നന്ദകു ചെത്തിട്ടു പത്യാഃ പ്രണയപരവശൻ
 ഭക്ഷിനിതരം ബഭാഷേ.

പല്ലവി

അനന്തജന്മാർജ്ജിതമാ മസ്മൽപുണ്യഫലം
 അനവദ്യകന്യരൂപാ ക്രാൺകുനീ.

അനുപല്ലവി

മനംതന്നിൽ കൃപയില്ലെസ്സു നമെന്തേ നരകീടാതു
 മഹിളാമാന്യേ അതിയന്യേ. (അനന്ത)

ന. ശര.....കോലം = ശരൽകാലത്തിലെ ചന്ദ്രനുള്ള ശോഭവേഗം.
 വരകംബമണി = ശ്രേഷ്ഠമായ ശംഖമണി (ശംഖ്) അരവിന്ദപത്രം = താമര
 യില. കൈതൂഹലം = സന്തോഷം.

പങ്കം = വാപം. പോക്കുന്നകാളിന്ദിയിൽ മുദാമുഴുകി പത്മപത്രം = താ
 മരയിലയിൽ വിളങ്ങുന്ന. ശംഖം = ശംഖിനെ തൻകയ്യിലാക്കുന്ന അളവിൽ
 അള്. കന്യകാരത്നം = ഉത്തമമായ കന്യക ആയി. അഹോ = അതുതം.
 ശങ്കരസ്വ = ശിവന്റെ പ്രണയിനി = ഭാര്യ. ഭാഗ്യാതിരേകാൽ = ഭാഗ്യത്തിന്റെ
 ആധിക്യം കൊണ്ട് എന്നിക്ക് മകളായ് വന്നു എന്നു്. ശങ്കിച്ചു = വിചാരിച്ചു്.
 പ്രണയപരവശൻ = പ്രണയത്താൽ (വാൽസല്യത്താൽ) പരവശൻ = മതിമാന
 വനായ ഭക്ഷൻ. പത്യാഃ = തന്റെ ഭാര്യയുടെ. അങ്കെ മടിയിൽ ചെ
 ത്തിട്ടു്. ഇതരം = ഇലകാരം ബഭാഷേ = പറഞ്ഞു. പുത്തം = സ്ത്രീധര

അന.....ർജ്ജിതം = പല ജന്മങ്ങളിലായി സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള. അസ്മൽ
 പുണ്യഫലം = നമ്മളുടെ സൂതൃതത്തിന്റെ ഫലമായ. അന...രൂപം = അന്യ
 ദ്യമായ. നിർഭാഷമായ = (കളങ്കമറ്റ) കന്യാരൂപം = സ്ത്രീരൂപത്തെ (രൂപകം)
 നരകീടാതു = നരകിടാത്തതു് എന്നത മഹിളാമാന്യേ = മഹിള (സ്ത്രീ) ക

ചരണങ്ങൾ

- ൧. വിധിതന്നനിധിയാമീനന്ദിനി—മേലിൽ
വിവിധകാമംതരുവാൻ നന്ദിനി
വധിവില്ലാസം നമുക്കു നന്നിനി—യിവൾ
വിധുമുഖി സർവലോകാനന്ദിനി ഹേ ജായേ (അനന്ത)
- ൨. വളരെപ്പുത്രിമാരുണ്ടെന്നാകിലും— ൗമ
വാത്സല്യമിതരുന്നീലാരിലും
വളരുന്നു മോദാ മനതാരിലും—ഇന്നു
മാന്യയാസ്തുന്നേൻ മൂൺപാരിലും. (അനന്ത)

നീലാംബരി—ചെമ്പട.

സാനന്ദം പിതൃജനപോഷിതാ സതീതി
ബ്രാതാഖ്യാ സകലകലാവിചക്ഷണാ സാ
ആബാല്യാൽ പത്നുപതിമേവഭർതൃഭാവേ
വാഞ്ചമന്തീ തദനുഗുണന്തപശ്ചാദ് മമ ചാര.

൧. വിധുമുഖി=ചന്ദ്രമുഖിയായ. ഹേ ജായേ=ഭാര്യ. വിധിതന്ന
നിധിയാം=ബ്രഹ്മാവു നമുക്കു നിധിപോലെ തന്നു. ഈ നന്ദിനി=(ഈ മ
കൾ) മേലിൽ വിവിധകാമം=പല പ്രകാരത്തിലുള്ള കാമിതങ്ങളേ നൽകു
വാൻ. നന്ദിനി=കാമധേനുവിന്റെ മകളായ പത്നു. (കുല്യാക്ഷത്തെപ്പോലെ
പത്നുവിനും വേണ്ടതെല്ലാം കൊടുക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തിയുള്ളതായി രാമവംശ
ത്തിൽ കാണുന്നു). നമുക്കു വിധിവില്ലാസം നന്നു എന്ന് അനപയം.
(നിധിമുതലായതു കിട്ടുന്നത് നല്ലകാലത്തായതുകൊണ്ട് ഈ കന്യക
കിട്ടിയതിനാൽ നമുക്കു ഇപ്പോൾ നല്ല കാലം ആണെന്ന് തീർച്ചപ്പെടുത്താം
എന്നു ഭാവം.) ഇനി ഇവൾ സർവ...ന്ദിനി=എല്ലാലോകരേയും ആനന്ദിപ്പി
ക്കുന്നവൾ (ആകം)

൨. ഇന്ന് മൂൺപേരിലും മാന്യനായ് വന്നേൻ=ശിവന്റെ ഭാഗ്യയാ
കാൻ പോകുന്ന ഇവളുടെ അച്ഛനായതു നിമിത്തം മൂൺലോകത്തിലും ഞാൻ
പൂജ്യനായി വന്നു എന്ന് ഭാവം.

സാനന്ദം=സന്തോഷത്തോടുകൂടി. പിതൃ...താ=അച്ഛനമ്മമാരാൽ വ
ളർത്തപ്പെട്ടവളും. സതീഇതി=സതീ എന്ന്. ബ്രാതാഖ്യാ=ബ്രാതയായ ആ
വ്യയോടു, പേരോടുകൂടിയവളും, സകല...ണാ=എല്ലാ കലകളിലും സമർത്ഥ
യും ആയ. സാ=അവൾ. ആബാല്യാൽ=ബാല്യം മുതൽക്കെ. പത്നുപ
തി=ഏവ=ശിവനെത്തന്നെ. ഭർതൃഭാവേ=ഭർതാവായി വാത് മന്തീ=ആ
ഗ്രഹിക്കുന്നവളായിട്ട്. തദനുഗുണം=അതിനു തക്കതായ. തപഃ=തപസ്സി
തന്നു. ചചാര=ചെയ്തു. (പ്രാഹർഷിണീ വൃത്തം)

പല്ലവി.

ശ്രീനീലകണ്ഠേനസിന്ധോ-പര-
മാനന്ദരൂപജയ ഹര ഭീനബന്ധോ:

ചരണങ്ങൾ

൧. ചെഞ്ചിടയുമതുതകരകലയും-പൂണ്ണ -
ശീതാംശുബിംബരുചിചേർന്നതരുചിയും
പുഞ്ചിരികലർന്നമുഖമതിയും-കാണാൻ
ഭൂയാപി വളരുന്ന പാരമഭീരുചിയും. (ശ്രീനീല)
൨. കരിമുക്കിൽതൊഴുന്നരുചിതടവും-നല്ല
കണ്ഠമോടുബാഹുക്കൾ വിതതമാറിടവും
കരിചർമ്മശാഭികകിതടവും--ഇന്നു
കാണമാറാകണം തവചരണവടിയും. (ശ്രീനീല)
൩. പരനൊരുവനില്ല മമ ശരണം-നാഥ
പരമകരുണാലയ ഭജാമി തവ ചരണം
വിരവിനൊടുമന്നിലിഹ വരണം-വന്നു
വിശ്വൈകുനാഥ! മമ വരമാശു തരണം. (ശ്രീനീല)

പാടി--ചെമ്പട.

മരാളകന്യാമിവ മാനസംഗതാ
മരാളകേശീമവലോക്യ താം സരീരം

ചെഞ്ചിട=ചുവന്ന ജടയും, അമ...യും=ചന്ദ്രക്കലയും, ശീതാം...ചി=
ചന്ദ്രന്റെ കാന്തി. തരുചി=രേഖാശാഭ. ഭൂയാപി=വളരെ. അഭീരു
ചി=അഗ്രഹം. കരിമുക്കിൽ=കാർമ്മേഘം. തടവും=ചേർന്ന വിതതം=
വിസ്താരമുള്ള. കരി...വും=കരിചർമ്മത്താൽ=അനന്തരൂപമായ ശോഭിക്കുന്ന.
കകിതടം=അരപ്പദേശം. ഭജാമി=ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു വരണം=വരികവേ
ണം. അഥവാ-വന്നു, വരണം=വരം=വിവാഹരൂപമായ വരം തരണം
എന്നോ, വരം (ശ്രേഷ്ഠം) ആയ വരണം=വിവാഹം, എന്നോ ആകാം.

മാനസംഗതാം=മാനസസന്ദർശിലെത്തിയ. മരാളകന്യാം ഇവ=ചെ
ൺഹംസംപോൽ. (സന്തുഷ്ടയായും) ഉപമ. അരാളകേശീം=ചുരുണ്ട തലമു
ടിയുള്ള. താം സരീരം=ആ സന്തിയെ. കരാളഭംഷം=കരാളം ഭയങ്കരമായ

കരാളദംഷ്ട്രോ ദനുജാപി ജാതുവിൽ
സ്തമരാളസാത്മാ മനസൈവമബ്രവീൽ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ

൧. കണ്ടാലതിസുന്ദരിയീകം
കന്യാമണിയാരിവര ഭവനെ!
തണ്ടാർമകളിവളുടെ കാന്ത്യാ
രണ്ടാമവളെന്നതു മന്ത്രേ
൨. പൂമെയ് മരവീരിയം ജടയും
പൂണ്ടെങ്കിലുമതിരമണീയം
താമരഗൈവലസംഗേപി
സാമോദാ വിലസുന്നല്ലോ.
൩. ഏതാദൃശമായ വയസ്സു-
മിവര തന്റെ തപസ്സു കണ്ടാൽ
ചേതസ്സിലൊരുത്തനെ വരനായ്
ചിന്തിച്ചീടുന്നിതു നാനം.

കേദാരഗൈരധം—ചെമ്പട.

ഖണ്ഡം.

ഭാഗ്യവിചാസം കൊണ്ടെന്റെ
ഭായ്യയായിടുവാൻ
യോഗ്യയാമിവളെയിന്നു
കയ്യുലാക്കീടുന്നേൻ.

വീരപ്പല്ലള. ദനുജഃ=രാക്ഷസൻ. ജാതുവിൽ=ഒരിക്കൽ. അവലോക്യ=കണ്ടിട്ട്, സ്തമരാളസാത്മാ=സ്തമരപീഡയാൽ അലസാത്മാവായി ക്ഷീണിച്ചവനായി. മനസാ=മനസ്സുകൊണ്ട്. ഏവം=ഇപ്രകാരം. അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു (വിചാരിച്ചു). ഉപജാതി വൃത്തം.

തണ്ടാർമകൾ=മന്ദാലക്ഷ്മി. കാന്ത്യാ=ശോഭകെണ്ടു് ഇവളുടെ രണ്ടാമവൾ=ഇവളുടെ താഴെയാണ്. (ശരീരകാന്തിക്കൊണ്ടു് ഇവൾ ലക്ഷ്മിയെ ജയിക്കുന്നുവെന്ന് താൽപര്യം). മന്ത്രേ=ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

രൈവലസംഗേപി=പായൽ പതിഞ്ഞെങ്കിലും. (പ്രതിവസ്തുപമ) ഏതാദൃശം=ഇപ്രകാരമായ.

സരഭസമിതിചിന്തയന്മാരായ്
 പ്രസഭമുപേത്യ സതീം ഗൃഹീതുകാമഃ
 അലഭത സഹസാ തപോമയാഗ്നൗ
 ശലഭഭരമസുരാധിപോ ഭക്താ.

ബലഹരി--ചെമ്പട.

സതീം സ തീപ്രേ തപസിസ്ഥിതാമിമാം
 നിരീക്ഷിതും ചാപി പരീക്ഷിതും തതഃ
 ജരാതൂരക്ഷോണിസുരാകൃതിഃ പ്രിയം
 പുരാരിഃസാഭ്യ പുരോബ്രവീൽ ഗിരം.

പല്ലവി.

കന്യകമാർമൈലിമണേ കല്യാണശീലൈ.

അന്യഭാവമെന്നിൽ വേണ്ട

ആശയം നീ ചൊൽക ബാലേ.

(കന്യക)

ഇതി=ഇപ്രകാരം, സരഭസം=വേഗത്തിൽ. ചിന്തയൻ=വിചാരിക്കുന്നവനും, മദാസഃ=മദത്താൽ കണ്ണുകാണാൻ പാടില്ലാത്തവനും, (അഹങ്കാരം കൊണ്ട് വിവേകമില്ലാത്തവൻ.) സതീം=ഉപേത്യ=സതിയുടെ അടുത്തുചെന്ന്, പ്രസഭം=ബലാൽക്കാരമായി, ഗൃഹീതുകാമഃ=പിടിക്കാൻ തുനിയുന്നവനും, ഭക്താ=ഭക്തനും, ആയ അസുരാധിപൻ. തപോമയാഗ്നൗ=തപസ്സാകുന്ന തീയിൽ സഹസം=ഉടനെ. ശലഭഭരം=ഇയ്യംപാററുടെ അവസ്ഥയെ അലഭത=പ്രാപിച്ചു. ഉപജാതി വൃത്തം.

തതഃ=പിന്നീട്. തീപ്രേ=കഠിനമായ. തപസി=തപസ്സിൽ. സ്ഥിതാം=ഇരിക്കുന്നവളായ്. ഇമാംപ്രിയംസതീം=ഈ പ്രിയയായ സതിയെ. പരീക്ഷിതും=പരീക്ഷിക്കാനും (എത്രമാത്രം ഭക്തിയുണ്ടെന്ന്) നിരീക്ഷിതും ച അപി=കാണുന്നതിനും (എത്രമാത്രം സൗന്ദര്യമുണ്ടെന്ന് അറിയാൻ) ആയി, സപുരാരിഃ=ആ ശിവൻ ജരാ.....തിഃ=ജരയാൽ വാർദ്ധക്യത്താൽ ആതുരൻ പീഡിതനായ ക്ഷോണിസുരൻ=ബ്രാഹ്മണൻ ആകൃതിയായി പുരഃ=മുമ്പിൽ ആസാഭ്യം=വന്നിട്ട് ഗിരം=വാക്കിനെ അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു. ഉപജാതി വൃത്തം.

അന്യഭാവം=അപരിചിതൻ എന്ന വിചാരം (പരിചയമില്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ച്) കാര്യം പറയാൻ മടിക്കേണ്ട എന്നു ഭാവം) നീ ആരെ ആ

ചരണങ്ങൾ.

൧. ചെന്തളിർ കോമളം ഗാത്രം
 ചെന്തൊലാ നീ ക്ലേശപാത്രം
 എന്തുമോഹമത്രമാത്രം
 ഇണ്ടൽകൊൾവാൻമോരത്രം. (കന്യക)

പല്ലവി.

അന്തഃസ്തേ കേട്ടുകൊൾക ആശങ്കമോ.

൨. എന്നുടെ പാണിഗ്രഹണം
 ഇന്ദ്രമൂഡൻ ചെയ്തിടേണം
 ഇന്നതിന്നു കൃപാഭവണം
 എന്നെജനഗ്രഹിക്കേണം. (അന്ത)

൩. ഹന്ത ഹന്ത നിന്റെ ഭാവം
 അവൻകലോ ചെന്നിതേവം
 എന്തവനുള്ള പ്രഭാവം?
 ഇങ്ങനെ നിന്റെ മുർദ്ദേവം. (കന്യക)

൪. ഇന്നവന്ന ചലം ഗേഹം
 എന്തൊന്നുണ്ടുപോൽ വാഹം
 പന്നഗഭീഷണം ഭേദം
 പാഴിലയ്യോ നിന്റെ മോഹം. (കന്യക)

൫. ഇശ്വരദൃഷ്ടണാലാപം
 എന്തിനയ്യോ ശാന്താ ചാപം

ഗ്രഹിക്കുന്നുവോ അയാൾ തന്നെയാണു് ഞാൻ എന്നു് വ്യംഗ്യാത്മം. ക്ലേശ
 പാത്രം = ദുഃഖഭജനം. അമോരത്രം = രാപ്പകൽ. ഇണ്ടൽകൊൾവാൻ അ
 ത്രമത്രം (മുള്ള) മോഹം എന്തു്

ഭാവം = വീചാരം. മുർദ്ദേവം = ഭാഗ്യഭോഷം. അചലം = പർവതം.
 ഗേഹം = വീടു്. എന്തു് = കാള. വാഹം = വാഹനം. പന്നഗഭീഷണം =
 സർപ്പങ്ങൾ കൊണ്ടു് ഭയങ്കരം. ശിവൻ സർപ്പഭൂഷണനാണല്ലോ. പാഴിൽ
 = നിന്റെ മോഹം പാഴായ വസ്തുവിൽ ആയല്ലോ. ഇശ്വരദൃഷ്ട
 ണാലാപം = ശിവനെ ദൃഷ്ടിക്കുന്ന വർത്തമാനം. ശാന്താ ചാപം =
 പാപകരമായ സംഭാഷണം കേൾക്കുമ്പോൾ ശിവ ശിവ എന്നും മന്ത്രം പറ

ശാശ്വതധർമ്മവിലോപം

സമ്പ്രതിവേണ്ടാ സല്ലാപം.

(അന്തഃസ്തംഭം)

ഏവം പഠഞ്ഞവരും നിറഞ്ഞ രക്ഷാ ഗമിപ്പാൻ

ഭാവിച്ചിട്ടു സമയേ ഭഗവാൻ മഹേശ്വരൻ

ആവിർഭവിച്ചു നിജവേഷമൊടഗ്രഭാഗേ

കാർഷ്വണിയോടു മൃദുഹാസമുവാച വാചം.

ഇന്ദ്രിശ.

പുനേന്ദ്രേന്ദ്രവാണി ബാലേ സുമുഖി! വിമുഖിയാ-

യെങ്ങു പോകുന്നിദാനീം?

സ്വാഭാത സന്യാസമേവം തരുവതിനിഹ തേ

വന്ദാ ഞാൻ നിന്നിട്ടുവോരും

ഞാൻ തേ ഭാവാ ഗ്രഹിപ്പാനവനിസ്മിഷാ-

ഭൂപ്രിയം ചൊന്നതെല്ലാം

കാലേന്ദ്ര ഹാഹന്ത കോപം കളകുമയി തവാ-

ഭീഷ്മമെല്ലാം തരുനേൻ.

യാദൃച്ഛിതപോലെ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഒരു വ്യാക്ഷേപകം. ശാശ്വത...പം=സ
മാനത ധർമ്മത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്ന. സല്ലാപം=വർത്തമാനം, സംപ്രതി=ഇ
പ്പോൾ.

ഏവം=ഇങ്ങിനെ. പഠഞ്ഞു നിറഞ്ഞരക്ഷാ=കോപത്തോടു, ഗമി
പ്പാൻ ഭാവിച്ചിട്ടു സമയേ=സമയത്തിൽ, ഭഗവാൻ മഹേശ്വരൻ നിജവേ
ഷമൊടു=തന്റെ വാസ്തവരൂപത്തിൽ. അഗ്രഭാഗേ=മുമ്പിൽ. ആവിർഭവിച്ചു
=പ്രത്യക്ഷനായി. കാർഷ്വണിയോടു മൃദുഹാസം=മന്ദഹാസത്തോടു വാചം
ഉവാച=പഠഞ്ഞു. (പുനരഭ്യർത്ഥിക്കാം)

പുനേന്ദ്രേന്ദ്രവാണി ബാലേ സുമുഖി! ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ. തേ=
നിന്റെ സ്വാഭാത=മനസ്സിൽ ഏറ്റവും സന്തോഷം തരുവതിന് ഞാൻ ഇഹ=
ഇവിടെ വന്ദാ നിന്നിട്ടുവോരും (നീ) വിമുഖിയായി എങ്ങു പോകുന്നു. ഞാൻ
അവനിസ്മിഷാൽ=ബ്രാഹ്മണൻ എന്ന വ്യാജേന. (ബ്രാഹ്മണവേഷമെടുത്ത്)
അപ്രിയം=അനിഷ്ടമായ (വാക്കുകൾ) ചൊന്നതെല്ലാം തേ ഭാവാ=ഉള്ള. ഗ
ഹിപ്പാൻ=അറിയാൻ (ആകുന്നു) ഹെ കാലേ! മയികോപം കളക. ഹാഹന്ത
=അതൃപ്തം. ഇത്ര അറിയാതെ പോയതെല്ലാം എന്നു ഭാവാ. തവ അഭീഷ്ടമെ
ല്ലാം തരുനേൻ. (സ്മരണം).

ഭണ്ഡകം.

൧. ഏണാങ്കമെഴുലിയുടെ ചേണാൻ രൂപമുട-
നേണാക്ഷി കണ്ടവരും തെളിഞ്ഞു;
രക്ഷികൾ പറഞ്ഞു; ദക്ഷനതരിഞ്ഞു;
പ്രിയഭൃമിതൃപരിണയനമഴകൊടു കഴിപ്പതിര
സുതൂണനിധിവിരവൊടു തുനിഞ്ഞു.
൨. കല്യാണവാന്തയതു ചൊല്ലാൻ ഭൂതരുടെ
ചൊല്ലാലറിഞ്ഞു മുദമാൻ;
സുരതതികൾ വന്നു; പുരമതിൽ നിന്നു;
മുനികളൊടു സമമഴകിലവനപചരിച്ചു പുന-
രധികസുഖമഖിലരുമിരുന്നു.
൩. ഉദ്യോഗമോടു ബഹു വിദ്യാധാരാഭിയുടെ
വാദ്യാരവം ഭിവി മുഴങ്ങി;
പ്രീതിയൊടു സംഗീതാഭികൾ തുടങ്ങി;
തത്ര സുരയുവതിജനചിത്രതരരസലളിത-
ഗുത്തമതു സഭയതിൽ വിളങ്ങി.
൪. ഫണിഭൂഷണപ്രിയയെ മണിഭൂഷണങ്ങളുട-
നണിയിച്ചു വാണി വഴിപോലെ
തദനുശുഭകാലേ ത്രിജഗദനുക്രമേ
ഭൂനപതിഗിരിശന്നഥ സതീയുടയകരകമല-
മിതമൊടു പിഴിച്ചു വിധിപോലെ.

ഏണാങ്കമെഴുലി=ശിവൻ. രക്ഷികൾ=ഭൂതന്മാർ. പ്രിയ...യനം=
പ്രിയയായ മകളുടെ വിവാഹം. സുരതതി=ദേവസമൂഹം. മുനികളോടനു-
മം=മുനികളോടുകൂടി ദേവന്മാർ വന്നു നിന്നു. ഉദ്യോഗം=കോലാഹലം.
ഭിവി=ആകാശത്തിൽ. സുര...യനം=ദേവന്മാരുടെ ചിത്രതരം=ഹൃദ-
യം മനോഹരവും രസലളിതം=രസമുള്ളതുമായ നൃത്തം=ആട്ടം. ഫണി...
പ്രിയ=ശിവന്റെ ഭാര്യ. മണിഭൂഷണങ്ങൾ=രത്നാഭരണങ്ങൾ. വാണി=
സരസപതി. തദനു=അതിനു ശേഷം. ത്രിജഗദനുക്രമേ=മൂന്നു ലോകത്തി-
ലും ശുഭമായ. ഇതുമൊഴ്=ഹിതത്തിൽ.

സാമ്പേതി—ചാപ.

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ സതീവിവാഹേ
 സഞ്ജാതഹർഷാഃ കൃതപുഷ്പവർഷാഃ
 ഇന്ദ്രാഭയസ്തം പ്രണിപത്യ ദേവം
 സാന്ദ്രാഭരം ഭക്ഷമമീശശംസുഃ

പല്ലവി.

ഭാഗ്യരാശ ജഗതി ഭാതി തവകീർത്തി.

അനുപല്ലവി.

യോഗ്യനും വരനു നിജ കന്യകയെ നരകവാൻ
 യോഗമിഹ വന്നു തവ പുണ്യാതിരേകാൽ. (ഭാഗ്യ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഉത്തമഭവാന്റെ സുതചെയ്തു തപമേററു
 ഉചിതമതു സഫലമായ്തന്നയോ സഹസാ
 ഇത്തരമശേഷജഗദീശനൊടു സംബന്ധാ
 എത്തിയതിനാൽ സുലഭമേഭ്യഭയമഖിലം. (ഭാഗ്യ)
൨. പരമശിവമഹിഷീ ശുഭ സതീദേവി സുമതേ
 പതിദേവതേ നിന്റെ ഭാഗ്യമേ ഭാഗ്യം
 പരിചിനൊടു പരിചരണ പരിചരണവും ചെയ്തു
 പരിപൂർണ്ണമാഭമൊടു വാഴ്ക ബഹുകാലം. (ഭാഗ്യ)

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ=ശിവന്റെ സതീവിവാഹം=വിവാഹത്തിൽ സം...
 ഷാഃ=ഉണ്ടായ ഹർഷത്തോടുകൂടിയവരായും, കൃതവർഷാഃ=പൂർവ്വപുഷ്പി
 ചെയ്തവരായും ഇരിക്കുന്ന അതീ ഇന്ദ്രാഭയഃ=ഈ ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ(ദേവന്മാർ)
 തം ദേവം=ആ ശിവനെ. പ്രണിപത്യ=നമസ്കരിച്ച് ഭക്ഷം=ഭക്ഷണം.
 സാന്ദ്രാഭരം=തിങ്ങിയ ആഭരണോടുകൂടി ശശംസുഃ=സ്തുതിച്ചു. ഇന്ദ്രവചനം
 വൃത്തം.

അഭാതി=ശോഭിക്കുന്നു. പുണ്യാതിരേകാൽ=പുണ്യാധിക്യംകൊണ്ട്.

ആനന്ദഭൈരവി - ചെമ്പട.

തിരോഹിതേ ധ്രാഗമുതാത്മനീശ്വരേ
വിയോഗതാപാഭമ വിഹപലാ സതീ
വിഹായ സാമോദവിലാസമാസ്ഥിതാ
കമുദപതീവാളികുലാകലേക്ഷിതാ.

പല്ലവി.

ഹന്ത ദൈവമേ ! എന്തു ഞാൻ ചെയ്തു ?
ഹന്ത ദൈവമേ !

അനുപല്ലവി.

അന്താർത്തി മമ നരകീയിവണ്ണം
ബന്ധുരാംഗനവനെങ്ങു മറഞ്ഞു ? (ഹന്ത)

ചരണങ്ങൾ.

എ. മൽപ്രിയന്നു ഞാൻ ചെയ്തില്ലാ ചെറു-
മപ്രിയമയ്യോ.
തൽപ്രസാദമിഹ വരുവാൻ ചെയ്തൊരു
മൽപ്രയാസഫലമിങ്ങനെ തീർന്നു. (ഹന്ത)

ബ. പ്രാണവല്ലഭൻ ചെയ്യുമ്പോളെന്റെ
പാണിപീഡനം
നാണമാൻ നതമുഖിയായ് നിന്നതി-
നാലെ കോപമവന്തളിച്ചുവല്ലോ ? (ഹന്ത)

അഥ അമൃതാത്മനി = അമൃതസ്വരൂപൻ (മരണമില്ലാത്തവൻ) ആയ ഈ ശ്വരേ = ശിവൻ. ധ്രാക് = ചെട്ടെസ്. തിരോഹിതേ = മറഞ്ഞപ്പോൾ. വിയോഗതാപാൽ = വിരഹവേദനയാൽ. വിഹപലാ = ദുഃഖിതയായ. സാ സതീ = ആ സതീ, മോദവിലാസം = മോദം = സന്തോഷം. വിലാസം = ആഡംബരം. ഇവകളെ വിഹായ = ഉപേക്ഷിച്ചിട്ട്, കമുദപതീഇവ = ആവൽപായ് കപോലം, ആളി...താ = സഖികളാൽ പരിഭ്രമത്തോടു നോക്കപ്പെട്ടവളായി. ആസ്ഥിതാ = ഇരുന്ന. 'കമുദപതീവ' എന്ന ഉപമാനത്തിന് സാധാരണ ധർമ്മം ശ്ലേഷം കൊണ്ട് സമ്പാദിക്കേണ്ടതിരിക്കയാൽ, അമൃതാത്മനി ഈശ്വരേ = അമൃതാത്മനായ ചന്ദ്രൻ. മറഞ്ഞതാൽ. ആമോദം സം = സന്തോഷം. അളികുലം = ... വന്ദിൻകൂടം എന്നും വ്യാഖ്യാനിക്കാം.

ബന്ധുരം = മനോഹരം. നതമുഖി = മുഖം കുനിച്ചവൻ. പാലങ്ങൾ നീ രക്ഷിക്കു്.

൩. ദേവദേവനാം നീലകണ്ഠൻ
സേവയാലന്ത്രേ
കേവലം കരുതൊന്നിലുമില്ല
ഖേദഹാനി വരുവതിനാലിനിയും
പാലയാശ്രമാം ഫാലലോചന !
പാലയാശ്രമാം.

സുരുട്ടി—ചെമ്പട.

ഇതിബഹുചിന്താതാന്താം
വിലപന്തീന്താം സമേന്ത്യ ശിവകാന്താം
വാണീശീവാണീഭി-
സ്സഹമുദവചനേന സാന്തപയാമാസ.

പല്ലവി.

അരുതരുതെ വേദം ബാലേ
അംബുജാക്ഷി ഭാഷായണി.

അൻപല്ലവി.

പരിണ്യനശേഷമേവം
പരിതപിക്കുയാ യോഗ്യമല്ല. (അരു)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഇന്ദ്രചൂഡൻനിന്നരികിൽ
ഇന്നുനാളെ വരുമല്ലോ
സുന്ദരീരത്നം പാഴിൽ
ശോകമേന്തേതേടീടുന്നു. ? (അരു)

൨. ഇത്രകാരുണ്യമുണ്ടായി-
ട്ടീശനെപ്പോലാരുമില്ലാ
ഇത്രിലോകമതിലെന്ന്
തെരയുംവിശുതമല്ലോ. (അരു)

ഇതി...ന്താം = ഇപ്രകാരമുള്ള പലേ വിചാരങ്ങളാലും ക്ഷീണിച്ചവളും,
വിലപന്തീം = കരയുന്നവളുമായ. താംശിവകാന്താം = ആ (സതീയെ) വാണീ =
സരസ്വതി. ശീവാണീഭിഃ സഹ = ദേവസ്ത്രീകളോടുകൂടി. സമേന്ത്യ = അടുത്തുചെന്ന്. മുദവചനങ്ങളാൽ സാന്തപയാമാസ = സമാധാനപ്പെടുത്തി. ആ
കുംഭീതിവൃത്തം.

ഇന്നുനാളെ = ഇന്നു നാളെയൊ. വിശുതം = പ്രസിദ്ധം.

൩. മാനസാത്മികൊണ്ടു നിന്റെ
 മേനികൂടെ വാടുന്നതോ
 സ്നാനപാനാദികൾചെയ്തു
 സാനന്ദം നി വാഴ്ക ധന്യേ.

(അർത്ഥം)

വിദിതചരിത ഭക്ഷ്യ ശുദ്ധ്യത്വതീവ ശിവായ സാ
 പുനരപിതപശ്ചത്യേ ഗതപാ പുരേവ തപോവനം
 മുനിവപുഃ പ്രാദുർഭൂയ ദൃതം ശശിശേഖരോ ഗിരി-
 വരമഗാൽ കൈലാസാഖ്യം തയാ സഹ കാന്തയാ.

വേദകട—ചെമ്പട.

തതഃ ശുതപാ ഭക്ഷ്യസ്സപദി ശിവനീതാം നിജസുതാം
 നിതാന്തം രോഷാസ്യസ്രിപുരഹരമാഹാത്മ്യമവിദൻ
 സ്വപ്നജാമാത്യേത്യച്ചൈർമ്മനീകലിതാനാദരഭരോ
 ജഗ്ജ്ജൈവം ദേവാൻ പരിസരഗതാൻ വീക്ഷ്യവിമനാഃ.

പല്ലവി.

അറിയാതെ മമ പുത്രിയെ നൽകിയ-
 തനപിതമായിതഹോ.

വിദിതചരിതെ=വൃത്താന്തമറിഞ്ഞവനായ. ഭക്ഷ്യ=ഭക്ഷൻ. അതീവ=വളരെ
 ശുദ്ധ്യതി=കോപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ. സാ=സതീ പുനരപി=വീണ്ടും
 തപോവനംഗതപാ=തപോവനത്തിൽ ചെന്ന്. ശിവായ=ശിവനെ ലഭിക്കാ-
 നായി. പുരാ ഇവ=മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ. തപഃ പശ്യേ=തപസ്സുചെയ്തു. ശ
 ശിശേഖരൻ, മുനിവപുഃപ്രാദുർഭൂയ=മുനിരൂപമായി മുമ്പിൽ വന്നിട്ട് കൈലാ-
 സാഖ്യം=കൈലാസമെന്നപേരുള്ളഗിരിവരത്തെ തയാ കാന്തയാ സഹ=ആ
 ഭാര്യയോടുകൂടി ദൃതം=വേഗത്തിൽ. അഗാൽ=പ്രാപിച്ചു.

തതഃ=അതിൽ പിന്നീട്. ഭക്ഷൻ സപദി ശിവനീതാം=ഉടനെ ത-
 ന്നെ ശിവനാൽ കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട. നിജസുതാം=തന്റെപുത്രിയേ ശുതപാ=
 കേട്ടിട്ട് (പുത്രിയെ ശിവൻ കൊണ്ടുപോയിയെന്നു് കേട്ടിട്ടു) നിതാന്തം=വള-
 രെ. രോഷാസ്യ=കോപിച്ചവനും ത്രിപുരഹരന്റെ മഹോത്സവത്തെ അവി-
 ദൻ=അറിയാത്തവനും, സ്വപ്നജാമാതാഇതി=തന്റെ മകളുടെ ഭർത്താവായെ-
 ന് (വിചാരിച്ചു) മനസി=മനസ്സിൽ, കലിതാനാദരഭരം=വർദ്ധിച്ച നിന്ദ-
 യോടുകൂടിയവനും ആയി. പരിസരഗതാൻ=ചുറ്റും നിൽക്കുന്ന ദേവാൻ=
 ദേവന്മാരെ വീക്ഷ്യ=നോക്കിയിട്ട്. വിമനാഃ=കണ്ഠിതനായിട്ടു ഏവം ജഗാദ-
 =പറഞ്ഞു. ശിഖരിണീവൃത്തം. നിസ്രപൻ=നിർല്ലജ്ജൻ. ആശ്ചര്യം=

അനുപല്ലവി.

പരിപാകവ്യക്തിമാനവും ലെരുകിട -

പദവിയുമില്ലാത്ത ഭക്തന്റെ ശീലത്തെ.

(അറി)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ചൊല്ലാൻ നിങ്ങളുടെ വാക്കിനെ വിശ്വസിച്ചു
നല്ലവനിവെന്നു കരുതിടീനേൻ മൂന്നും
കല്യാണം കഴിഞ്ഞപ്പോളുടനെയോരോടുമിവൻ
ചൊല്ലാതെ പായതു മെല്ലാക്കും ബോധമല്ലോ. (അറി)
൨. ജാതിയിവനേതെന്നതാരറിഞ്ഞീടുന്നു
ജ്ഞാതിജനവുമിവനില്ല പാക്കിലാരു;
ചേതസി മമതയുമില്ലിവനാരിലും;
ഭൂതിലാഭംകൊണ്ടുററം മോദിച്ചു മരുവുന്നു. (അറി)
൩. വസ്ത്രമില്ലാത്തോ ചമ്മമുടുത്തീടുന്നു പരി-
വാരങ്ങൾ ഭൂതങ്ങൾ പിശാചുക്കളുണ്ടനേകം.
നിസ്രൂപനാഡ്യൻ താനെന്നുണ്ടൊരുഭാവമുള്ളിൽ
നിത്യവും ഭിക്ഷയേറു നീളെ നടന്നീടുന്നു. (അറി)
൪. സതിയായനന്ദിനി മേ സാധുശീലായിവന്റെ
ചതികളെയറിയാതെ വിശ്വസിച്ചുധനം
അതിമാത്രം തപഃചെയ്തു നിൽക്കുവാൻ വന്നിവളെ-
യാരും ഗ്രഹിച്ചീടാതെ കൊണ്ടവൻ ഗമിച്ചുപോൽ. (അറി)

കാമോദരി—ചമ്പ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. അരവിന്ദഭവതനയസുമതേ—തവ
ഹരനിന്ദതെല്ല മരുതേ.
൨. പുരവൈരിതന്നെയ ചരണം—തന്നെ
ഭൂവനമീരേഴിനൊരു ശരണം.
൩. ശർവ്വഭേദമെല്ലിലവമാനം—ഹന്ത
സർവാപദാമതു നിദാനം.
൪. സർവ്വഭാഷെയ്തു ശിവമോദം—ഭവാനു
സാന്ദ്രതമിതിന്നരുതു വാദം.
൫. കണ്ടാത്തുവരിക ശിവമമലം—എങ്കി-
ലുണ്ടാം ഭവാനു ശിവമഖിലം.

(ഭേദവാൻ പറയുന്നു) അരവിന്ദ...യ=ഭക്ഷ. സർവാപദം=എല്ലാ
ആപത്തുകൾക്കും. നിദാനം=ആഭിങ്കാരണം അമലംശിവം=അമലനായ
ശിവനെ അഖിലംശിവം=എല്ലാ മംഗളവും.

സാരംഗം—ചമ്പ.

ദക്ഷസ്തൽക്ഷണമിത്വമത്വവചസാ ഭാഷായണീവല്ലഭം
സാക്ഷാത്രിക്ഷണമീക്ഷിതും ഹൃദിവഹന്നാസ്ഥാംപ്രതസ്ഥമുദാ
ആയാന്തം പ്രസമീക്ഷ്യ തം ഭഗവതശ്ചന്ദ്രാർദ്ധമൃദ്ധാമണേ-
ന്നന്ദീപാർവ്വഭപുഗവസ്സമതനോച്ചിന്ദാമഹോച്ഛാവചാം.

പല്ലവി.

ശങ്കരഗിരീന്ദ്രശിവരേ—ആരിഹ വി-

ശങ്കം വരുന്നതെതിരേ.

അനുപല്ലവി

തികളണിമെലവിയുടെ തിരുമുമ്പിൽ വരുവതിനു

പാകജഭവൻപോലുമെൻകരുണ തേടുന്നു. (ശങ്കര)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ലക്ഷ്മീശാന്ത വരണനോ—സുപതിയോ?

യക്ഷേഗനോ ഭരണനോ?

അക്ഷീണകാന്തിയിവനവരിലൊരുവനുമല്ല

ലക്ഷണമവർഷേളതക്ഷിപരിചിതമേവം (ശങ്കര)

൨. ദർവാരാജസതുണം—കൊണ്ടിവനു

ഗർവമുണ്ടുള്ളിലധികം

സർവേശ്വരൻ മരുമുർവീധനം ജഗതി

ദർവിനീതന്മാർക്കു ദുഷ്ടാപമേദനവും. (ശങ്കര)

൪. ചതുരാനന്തൻഗതനയൻ—ദക്ഷിണിവൻ

ചതുരതയൊടിഹ വരുന്നു

ദക്ഷൻ, ഇതി=ഇങ്ങനെയുള്ള. അമർത്വവചസാ=ഭവമാരുടെ വാ-
ക്കാൽ, ഭാഷായണി വല്ലഭനായ. ത്രീക്ഷണനെ=മുക്കുണ്ണനെ സാക്ഷാൽ
ഇക്ഷിതും=പ്രത്യക്ഷമായി കാണുന്നതിന്. ആസ്ഥാം=ശ്രദ്ധയെ. ഹൃദി=
ഹൃദയത്തിൽ. വഹൻ=വഹിച്ചുകൊണ്ട് (ശ്രദ്ധയോടുകൂടി) മുദാതൽക്ഷണം
പ്രതസ്ഥം=ഉടനെ പുറപ്പെട്ടു. അഥ, ചന്ദ്രാർദ്ധം=ചന്ദ്രക്കല ശിരോ-
ഭൂഷണമായ. ഭഗവതഃ=ഭഗവാന്റെ (ശിവന്റെ) പാർഷ്വം=ഭൃത്യശ്രേഷ്ഠ-
നായ നന്ദി, ആയാന്തം=വരുന്നവനായ. തം=അവനെ. പ്രസമീക്ഷ്യ=
കണ്ടിട്ട്. ഉച്ഛാവചാം=പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ചിന്തയെ, സമതനോൽ=
ചെസ്തു (ചിന്തിച്ചു)

ലക്ഷ്മീശനൊ എന്നുള്ളിടത്തു നിശ്ചയാന്തമായ സസദേഹമാലങ്കാരം:
ദർവാരം=തടുക്കാൻ പാടില്ലാത്ത.

അതിമാത്രമിവനടയ മതിയതിൽ വളർന്നുള്ള
 മദമാശുതീർത്തിട്ടവനതിനില്ല സംശയം.
 ശാകര! ഗിരീശ! ഭഗവൻ—തവചരണ-
 പംകജമഹം തൊഴുന്നൻ.

കാനകഭരണി—പഞ്ചാരി.

പുരഹരപുരുഷാപുരോപകണ്ഠം
 പ്രവിശതി പത്മഭവാത്മജമ തസ്തിൻ
 പ്രസഭമഭിസരന്നിരുല്യനന്ദീ
 പ്രകടരൂപാ പരശാക്ഷരം ബഭോഷേ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ

൧. ശ്രദ്ധമാം മദേന ചന്ദ്രമൂഡമന്ദിരത്തിൽവന്നു
 ശ്രദ്ധമായ് കടന്നിട്ടുന മൂഡനാരെടൊ.
൨. ഇതിലോകപതിവിരിഞ്ചപുത്രനെത്തട്ടത്തനീയു-
 മെത്രമൂഡനത്രനിന്നു പോകപോക നീ.
൩. തവപിതാചിരം സമസ്തഭവനഭാസികൾക്കു മൻറെ
 ശിവനധീശനരികഭാസനവൻ ഞാനഭോ.
൪. ഹന്തഹന്ത! മമ മഹത്വമെന്തറിഞ്ഞു? മത്സരയ്ക്കു
 കാന്തനാം ശിവൻറെ ഭാസഹതകനായ നീ.
൫. കുമതികൾക്കു ദ്രശ്യനല്ല മമ മഹേശ്വരനരികമൂഡം
 കിമപി താമസിപ്പിടാതെ യാഹി ഭർമ്മഭത.

ശൈലാഭിനൈവം പ്രതിരുദ്ധവർത്താ
 കൈലാസശൈലാന്നഗരീം പ്രവിശ്യ

അഥ, തസ്തിൻ പത്മഭവാത്മജെ ആ ഭക്ഷൻ, പുര...ണ്ണം = ശിവൻറെ
 പുരത്തിന്നു സമീപം, പ്രവിശതി = പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ. നന്ദീ അഭിസരൻ =
 എതിരെ വന്നു പ്രസഭം = ബലാലായി, നിരുല്യം = തട്ടത്തിട്ട്. പ്രകടരൂപം =
 വർദ്ധിച്ച കോപത്താൽ പര...രം = കറോരമായ അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടി ബ
 ഭാഷം = പറഞ്ഞു. ഈ പദത്തിൽ ഡ ഡ എന്ന് പരശാക്ഷരങ്ങൾ ഒരു
 ദ്രശ്യത്തേ പോഷിപ്പിക്കുന്നു. ശ്രദ്ധം = വളർന്നു. ഭാസഹതകൻ = നീചത്തൂൻ.
 കിമപി = അല്പവും. യാഹി = നീ പോക.

ഏവം = ഇങ്ങിനെ. ശൈലാഭിനം = ശിലാഭൻറെ പുത്രനാൽ (നന്ദിയാൽ)
 ശൈലവർത്താ = തട്ടക്കുറച്ച വഴിയോടുകൂടിയവനായ ഭക്ഷൻ. കൈലാസ

**ശർവസ്വഹവ്യാപ്തമലാപരേഷു
സർവത്ര രോഷേണ തരോധ ഭക്ഷഃ.**

മദ്ധ്യമാവതി—ചമ്പ.

തതഃ വിധാതാ വിധിവദിധാനം
കൃതം വിധാതം കില നിശ്ചിതാത്മാ
ഭൂതം സത്രപ്യാചലമാപ്യഭേവം
പതിം പശ്യാനാമിതി വാചമുഃച.

പല്ലവി.

ജയജയഗിരീശ തുണസിന്ധോ.

അനുപല്ലവി.

**സകല ജഗതാംപതെ
സാധുജനപരമബന്ധോ. (ജയജയ)**

ചരണങ്ങൾ.

**൧. ശിവഭർഷണ തവ നിയതം—ഭവ്യശീല
മമഹൃദയമതിമുദിതം—ഇന്നു
ശ്രവണൈർ കാമിതമശേഷമപിഹലിതം. (ജയജയ)**

ശൈലാൽ=കൈലാസപർവതത്തിൽ നിന്നും. നഗരീം=തന്റെ പട്ടണത്തെ.
പ്രവിശ്യ=പ്രവേശിച്ചിട്ട്, അലാപരേഷു=യാഗങ്ങളിൽ, ശർവസ്വ=ശിര
സ്, ഹവ്യാർപണം=ഹവ്യം (ദേവന്മാർക്കുള്ള ഭാഗം) കൊടുക്കുന്നത്, സ
വത്ര=നാടൊട്ടുക്ക്, രോഷേണ=കോപത്തോടുകൂടി, തരോധ=തട്ടു
(യാഗം കഴിക്കുന്ന ഭിക്ഷിപ്പലങ്ങളും ശിവനുള്ള ഭാഗം കൊടുത്തുകൊടുക്കുന്ന
പ്പാടു ചെയ്തു)

തതഃ=അതിനുശേഷം, വിധാതാ=ബ്രഹ്മാവ്, വിധിവദിധാനം=മുറ
പോലെ ചൊയ്ക്കുന്നതായ, കൃതം=യാഗത്തെ, വിധാതം=ചെയ്യുന്നതിന്
നിശ്ചിതാത്മാ=നിശ്ചയിച്ചവനായിട്ട്, ത്രാപ്യാചലം=വെള്ളിമലയെ ഭൂതം
=വേഗം. ആപ്യ=പ്രാപിച്ചു. പശ്യാനാംപതിം ദേവം=പശുപതിയായ ദേ
വനെ (ശിവനെ) ഇതി, വാചാമുചകീവ=പറഞ്ഞു. ഇവിടെ വിധിവദി
ധാനം എന്ന പദത്തെതിന്നാൽ ശിവന്റെ ഹവിർഭാഗം ശ്രീയെ കൊടുക്കുന്നതിൽ
മാത്രമെ യാഗകർമ്മം ശരിയാക്കുന്നുള്ളൂ എന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

൧. ജഗതാം=ലോകങ്ങളുടെ ഭവ്യശീലം=ക്ഷേമത്തെ കൊടുക്കുന്ന ശീ
ലമുള്ളവനെ തവ=ഭവാനെൻ. ശിവഭർഷണേന=മംഗളകർമ്മമായകാഴ്ച
മുദിതം=സന്തുഷ്ടം. നിയതം=നിശ്ചയം.

൨. ഭവഭാഗമേന മമ തോഷം—മനസി മേ
പരിചിൽ വളരുന്ന സവിശേഷം—ഇപ്പോൾ
ഇവിടെ വരുവാൻ ഭവാനേതൊരഭിലാഷം.

പല്ലവി.

ജലജഭവ! കേൾക്ക തുണസിന്ധോ
ന. മനസി മമ രുചിയൊണ്ടു യാഗം—ചെയ്യാൻ
മാന്യകൃപയാ കരു നിയോഗം—അങ്ങു
കുനിവൊടു വന്നു തവ കയ്ക്കൊരുകുലം. (ജയജയ)
ര. ഇന്നു ഞാൻ വരുവതവമാനം—നിന്റെ
നന്ദനൻ വൈരി മമ നൃണം—തത്ര
നന്ദിനെ നിയോഗിപ്പണെന്നൊടുസമാനം. (ജലജ)

തദനു തദനുവാദൊട്ടുഷ്ടചേതഃ
കമലഭവഃ കമലാധവാദ്യമന്തേന്ത്യഃ
സഹ സനകമുഖൈശ്ചതാപസേന്ദ്രൈഃ
സ്തമഹിതമാരഭതോല്പാദം മഹാത്മാ.

പത്തുവരാടി—ചെമ്പട

നാരദാഭിമുനിവാരസംഗതപുരന്ദരാഭിസുരഭാസുര
സാരസാസനവരാല്പമേ സദസി ഭൂരിസൂരിജനമാനിതം
താരകേശ്വരകിശോരശേഖരപദാരവിന്ദപരിചാരകം
കൂവാങ് മയശരോൽക്കരൈരമവാകിരൽ സ വിധിനന്ദനഃ

൨. ഭവഭാഗമേന = അങ്ങയുടെ വരവിനാൽ, ജലജഭവ = ബ്രഹ്മാവൈ!
രുചി = ആഗ്രഹം. നിയോഗം കരു = അനുജനെ നൽകിയാലും.

തദനു = അതിനുശേഷം, തദനു...തഃ = അദ്ദേഹത്തിന്റെ (ബ്രഹ്മാവി
ന്റെ) അനുവാദത്താൽ സന്തുഷ്ടമാനസനായ, മഹാശാലമായ കമലഭവൻ =
ബ്രഹ്മാവു്. കമ...മന്തേന്ത്യഃ...വിഷ്ണു തുടങ്ങിയ ദേവന്മാരോടും, സനകമുഖൈഃ
= സനകാദികളായ താപസേന്ദ്രൈഃ ച സഹ = മഹർഷിശ്രേഷ്ഠരോടുകൂടി സ
മഹിതം = ശ്രേഷ്ഠമായ അർദ്ധപരം ആരാദനം യാഗം ആരംഭിച്ചു.

നാരദാ...ഭാസുര = നാരദൻ തുടങ്ങിയ മുനിവര (പുന്ദ)ങ്ങളോടു് സ.
ഹിയ = ചേർന്നു പുരന്ദരാഭി സുരന്മാരാൽ ഇന്ദ്രാഭിദേവന്മാരാൽ, ഭാസുര
കൂവാഭിമുനി, സാരസ...ധാര = സാരസാസനന്റെ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ,

പല്ലവി.

എന്തിനാ തവ കാര്യം ജള വരുവതി.

നെന്നിനാ തവ കാര്യം.

അനുപല്ലവി.

ഹന്ത മഹാജനസഭയിലിരിപ്പതി-

നർഹതയില്ലിനാ തേ.

(എന്തിനാ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. അ സ്ഥിയണിഞ്ഞിളകുതിയുടുത്തുക -

രത്തിലെടുത്തുകപാലം

നിത്യമിരുന്നതടക്കുന്നവനാടെ

ഭൂതനതല്ല ഹി.

(എന്തിനാ)

൨. ഉൽക്കടമദമൊടു ധിക്കൃതിവചനമു-

രക്കും നിന്നാടെ ഗാത്രം.

മൽക്കരഹതികൊണ്ടിക്കാലം നിപ-

തിക്കും പൊടിപൊടിയായി.

(എന്തിനാ)

പല്ലവി.

എന്തിനാ തവ വെറുതേ ബഹു ഗർജ്ജന-

മെന്തിനാ തവ വെറുതേ.

൩. പങ്കജഭവസുതനെങ്കിലഹം യുധി.

കാൺകജവേന ദുരാത്ഥൻ!

വചിയ യാഗത്തിൽ. സഭസി=സഭയിൽ വെച്ചു. ഭൂരി.....നിതം=വളരെ വിചാരിച്ചാൽ മാനിക്കപ്പെട്ടു. താര...രകം=താരകേശ്വരകിശോരശേഖരൻ്റെ ബാലപന്ത്രയുധൻ (ശിവൻ്റെ) പദാരവിന്ദം=കുൽത്തർ (രൂപകാഭാസം) പരിചാരകനെ=തൃശ്ശൂക്കനെ (നന്ദിയെ) സഭ വിധിനന്ദനം=ആദർശൻ, ശ്രീരം...പ്ലൂരൈ=ശ്രീരണ്ടും (പരമേശ്വരൻ) വാങ്മയവും=വാക്കിൻ്റെ ആകൃതിയിലുള്ളതും ആയ ശരോൽക്കരങ്ങൾ. ബാണസമൂഹങ്ങൾകൊണ്ടു്, അരം=വേഗത്തിൽ. അവാകിരൽ=വർഷിച്ചു. പൊഴിച്ചു് (അധിക്ഷേപിച്ചുവെന്നു ഭാവം.)

ഇകൃതി=ആനന്ദകൽകപാലം=തലയോട്ടു്. ഉൽക്കടം=വർദ്ധിച്ചു. പൊടിയായി നിപതിക്കും=വീഴും.

ശങ്കരകിങ്കര സമ്പ്രതി നിന്റെയ-

ഹംകൃതി തീർത്തിട്ടുവെൻ.

(എന്തിന)

ർ. ത്രുക്ഷൻതന്റെകടാക്ഷാകൊണ്ടുട
നക്ഷതമെന്തഹിമാ

ഭക്ഷനാരൊരു ലക്ഷമിനിക്കൊരു

മക്ഷികുയാടുസമം.

(എന്തിനു)

ഭുജഗഭൂഷണഭൂഷണഭാഷണ-

ശ്രുപണഃരാഷകഷായിതലോചനേ;

സകലവേദിനി നന്ദിനി നിർഗ്ഗത

വിധിമുഖേ ച മഖേജനികണ്ഠതാ.

സാവേരി.

തൽക്കാലേ സുരശിപ്പികല്പിത വിചിത്രാനല്ലശിഷ്ടോജ്ജ്വലാം
ശാലാംപ്രപൃസുരൈസ്സമംസമതനോദുക്ഷോപിയേജ്ഞാത്സവം;
സാചജന്തഃ പുരവൈരിണീതി മുനിഭിസ്സുപേതാ വസിഷ്ഠാദിഭി-
സ്സോയം വീക്ഷ്യ കദാചിദന്തികഗതം പ്രോലോഭേ ഭയീചിം മുനിം.

അഹംകൃതി=അഹങ്കാരം. അക്ഷതം=കേടുവരാത്തത്. മക്ഷിക=
ഇഴച്ചു.

ഭുജഗ...ലോചനേ=ഭുജഗഭൂഷണന്റെ ശിവന്റെ ഭൂഷണമായ (ശിവനെ
നിന്ദിക്കുന്ന) ഭാഷണത്തിന്റെ ശ്രവണത്താൽ (ഭാഷണം കേൾക്കയാൽ) ക
ഷായിതമായ ചുവന്ന കുണ്ണാടുകൂടിയവനും, സകലവേദിനി=എല്ലാം (കാശ്യാ
കാശ്തൃങ്ങും എല്ലാം അറിയുന്നവനുംആയ) നന്ദിനി=(സപ്തമീ) നന്ദി. നിർഗ്
തേ=പോയപ്പോൾ, വിധിമുഖേ=ബ്രഹ്മാവിന്റെ മുഖത്തിലും. മഖേച=യാ
ഗത്തിലും, കണ്ഠതാ=വല്ലായ്മ. അജനി=ഉണ്ടായി. തന്റെ അപേക്ഷപ്ര
കാരം പ്രതിനിധിയായിട്ട് അയച്ചു നന്ദിയെ ഇപ്രകാരം അധികേജപിച്ചതി
നാൽ ശിവൻ രോഷാകുലനായി വല്ലഭും ചെന്തേക്കുമോ എന്നുള്ള ഭയംകൊണ്ട്
ബ്രഹ്മാവിന് കണ്ഠതയും, ശിവന്റെ ററവിർഭാഗം കൊടുക്കാത്തതിനാൽ യാ
ഗത്തിന് അപരിപൂർണ്ണതയും ഉണ്ടായി.

“ഭക്ഷനാരൊരുലക്ഷം മക്ഷിക”യാണെന്നും മറും വീരവാദം ചെന്തേ
നന്ദി ഭക്ഷന്റെ കഥ അപ്പോൾ തന്നെ കഴിക്കാതെ ഇറങ്ങിപ്പോയത് എന്നെ
ന്നുള്ള ജിജ്ഞാസയെ സകലവേദിനി എന്ന വിശേഷണം ശമിപ്പിക്കുന്നു.

ഭക്ഷഃഅപി=ഭക്ഷണം, തൽക്കാലേ=അക്കാലത്തു്, സുര...ജ്വലാം=
സുരശിപ്പിയാൽ വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും, വിചിത്രവും, അനല്ല
ശിപ്പങ്ങളാൽ=വളരെ കൊളുതുപണികളാൽ ശോഭിക്കുന്നതും ആയ. ശാലാം=
ഗശാലയെ. പ്രാപൃ=പ്രാപിച്ചു്, സുരൈഃ സമം=വേന്മാരോടുകൂടി.

ചെഞ്ചെട്ടി-അടന്ത-കൃഷ്ണമട്ട്

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

- ൧. കാരുണ്യകരം ഗൌരീകാന്തമുദാരം
കലയേ സന്തതം സച്ചിദാനന്ദാകാരം.
- ൨. ജഗദഭയാഭിവിധാനവിഹാരം
ജനിമൃതിസംസാരസാഗരപാരം.
- ൩. മുനിജനഹൃദയോന്മുഖസവിതാരം
മഹാപി വിരചിത ഔഷ്ണസംഹാരം.
- ൪. മൃത്യുസന്താതമുക്തസ്ഥകുമാരം
മൃഗമഖിലാഭീഷ്ടദാനമന്ദാരം.

സാവേരി-അടന്ത.

ചല്ലവി.

പരിതോഷമേററം വളരുന്ന മാമുനെ
ഭവഭീയാഗമം കൊണ്ടുമേ.

യജ്ഞാൽസവം = യാഗത്തെ സമതനോൽ = ചെയ്തു. പുരൈവരിനി = ശിവനിൽ, സാവജ്ഞ = നിന്ദയുള്ളവൻ. ഇതി = എന്ന കാരണത്താൽ, വസിഷ്ഠാദികളായ മുനികളാൽ ശ്രീകൃഷ്ണ = ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായ (വസിഷ്ഠാദികൾ ആരും വന്നില്ലയെന്ന ഭാവം) സഃ അയാ = ആ ഭക്ഷൻ. കദാചിത് = ഒരിക്കൽ അന്തികഗതം = അടുത്തു വന്ന. ദധീചിം മുനിം = ദധീചിമുനിയോട്. പ്രോചെ = പറഞ്ഞു.

ഈ പദം, ദധീചിമുനിയോടിക്കൊണ്ടു പ്രവേശിക്കുന്നതാണ്. ഗൌരീകാന്തനെ കലയെ = ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. ജഗദ്...വിഹാരം = ലോകത്തിന്റെ ഉഭയം = സ്വഷ്ടി മുതലായ (സ്ഥിതി-സംഹാരങ്ങൾ) വിധാനം = രചനയാകുന്ന കളിയോടുകൂടിയവൻ. (കളിയാടി ലോകത്തെ സ്വഷ്ടിച്ചു രക്ഷിക്കുകയും നശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവൻ) ജനി...പാരം = ജനനമരണരൂപമായ സംസാരക്കടലിന്റെ കരയായവൻ, മുനിജ...താരം = താമരയ്ക്കു സൂര്യൻ (രൂപകം) സൂര്യൻ താമരയെ ഉണർത്തുന്നതുപോലെ ഇദ്ദേഹവും മുനികളുടെ മനസ്സിനെ ഉണർവ്വ (ജ്ഞാനം) കൊടുക്കുന്നു. വിര...ഹാരം = ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഔഷ്ണിഗ്രഹത്തോടുകൂടിയവൻ. (ഔഷ്ണാദി നിഗ്രഹിച്ചവൻ) മൃത്യു...മാരം = മരണത്തിൽ നിന്നുസന്താപനം ചെയ്യപ്പെട്ട രക്ഷിക്കപ്പെട്ട മൃകണ്ഡകുമാരനോടു (മാർണ്ഡനോടു) കൂടിയവനായും (മാർണ്ഡനെ മരണത്തിൽനിന്നും രക്ഷിച്ചവൻ) മരം = കല്ലുവൃക്ഷം.

അനുപല്ലവി

ഭരിതങ്ങൾ നശിപ്പാനും സൂത്രങ്ങൾ ലഭിപ്പാനും
പാമോരുചിപാത്താൽ സുജനസംഗമമേല്ലോ. (പരി)

ചരണങ്ങൾ.

- ൧. അനുപുൻ നാരദൻ തപാധനനാകും വസിഷ്ഠനും
സനകാദികളായുള്ള മുനികളെത്തു വന്നില്ല
വനജസംഭവനേകൻ ജനകനീജജനങ്ങൾക്കു
പുനരന്തിങ്ങനെയെന്നിമനസി ഹന്ത വൈഷമ്യം (പരി)
- ൨. വാമദേവനിലേറ്റം പ്രേമംകൊണ്ടവർക്കിന്നു
മാമകാലപര വരുവാൻ വൈമുഖ്യമുള്ളവരിൽ
കാമമന്ത്രിഹ ചേതം താമസശീലനാകും
സോമചൂഡന്റെ ഭാഗം നാമിന്നുകൊടുത്തിടാ. (പരി)

മോഹനം - അടന്ത

പല്ലവി.

മംഗലാശ്വതിയായുള്ള മഹേശനെ
മാനിച്ചുകൊരുകനല്ല.

അനുപല്ലവി

ഗംഗാധരന്റെ മഹത്വമറിയാതെ
ഗർവ്വം ചെയ്യുന്നതർഹതയല്ലേമോ. (മംഗല)

അനുപുൻ = പാപമില്ലാത്തവൻ, ഇജ്ജനങ്ങൾക്ക് = എനിക്കും, മുൻപൊ
ന്ന നാരദാദികൾക്കും, ബ്രഹ്മാവ് ആണല്ലോ അച്ഛൻ. മനസ്സിൽ ഇങ്ങനെ
വൈഷമ്യം = സമബുദ്ധിയില്ലായ്മ (സഹോദരനാണെന്നുള്ള വിചാരം ഇ
ല്ലായ്മ) എന്റെ മനസ്സിൽ സങ്കടമുണ്ട് എന്നും ആകാം. ഹന്ത = കഷ്ടം.
വാമദേവൻ = ശിവൻ. കാമം = ഇഷ്ടം തന്നെ. (അവർ വരാത്തതിൽ പരി
ഭവമില്ലെന്നും അതു നന്നായി എന്നും പറയുന്നു.) ഇഷ്ടമല്ലാത്തതിനെ ഇഷ്ടമാ
ണെന്നു പറയുന്നിടത്തു - കാമം എന്ന പദം ഉപയോഗിക്കുന്നു. താമസശീലൻ
രമോഹണമുള്ളവൻ.

ഗർവ്വം ചെയ്യുന്നതർഹതയല്ലേമോ.

ചർച്ചകൾ.

൧. അന്തകന്റെ ചിന്ത ഹന്ത കളഞ്ഞതും ഭന്തിവരാസുരകൃന്തനം ചെയ്തതും അന്തരംഗതന്നിൽ ചിന്തിച്ച കാൺകിൽ പുറന്തകവൈഭവമെന്തിമ ചൊല്ലേണ്ട. (മംഗല)
൨. സന്തതമീശ്വരൻ ശാന്തനെന്നാകിലും ഹന്തകോചിച്ചാൽ കല്പാന്നാനലൻപോലെ സന്തോഷിച്ചാലീശൻ സന്താനശാഖിപോലെന്തെങ്കിലും ഭക്തവിന്തിതം നരകീടം. (മംഗല)
൩. കടിലമാനസനാകം നിടിലലോചനൻസന്ധ്യാ നടനാകമവനേററം പട്ടയുണ്ടറിവേൻ ഞാൻ കടക്കും കോപമെന്നുള്ളിൽ കിടക്കുകൊണ്ടധുനാധുർ-ജ്ജടിക്കു യൗത്തഭാഗം ഞാൻ കൊടുക്കയില്ല നിണ്ണയം.

പല്ലവി.

- ഗുണഭോഷമാരുമതിനിന്നു പറയേണ്ട കതുകമില്ല മേ കേൾപ്പാനും.
൪. ഭവനമാന്യനായുള്ള ഭവനാകം ഭഗവാങ്കൽ അവമാനം തുടങ്ങുന്നു തവയാഗം മുടങ്ങീടും അവിഘകാൽ നിനക്കുള്ള ഭവിതവ്യം തടുക്കാമോ ശിവശിവ തവപാദശിവഭംഞാൻവണങ്ങുന്നേൻ (മംഗല)

ചിന്താ=വിചാരം. (അഹങ്കാരം) മാർക്കണ്ഡനെ കൊല്ലുന്നതി വന്ന കാലനെ കൊന്നത് എന്നു ഭാവം) ഭന്തി...കൃന്തനം=ഗജാസുരനെ. കൃന്തനം=മേടിച്ചത്. (മഹിഷാസുരപുത്രനായ ഗജാസുരനെവധിച്ചത്) കാല്പനാനലൻ=പ്രളയകാലത്തിലുള്ള തീയ്. സന്താനശാഖി=കല്പവൃക്ഷം.

കടിലമാനസൻ=വക്രബുദ്ധി. (ഭൂർബുദ്ധി) നിടിലം=നേരി. സന്ധ്യാനടൻ=സന്ധ്യയിൽ (പ്രഭാഷത്തിൽ) നൃത്തം ചെയ്യുന്നവൻ (നടരാജൻ) ഏററം പട്ടയുണ്ടു്=ഒട്ടും സാമന്ത്രിയും ഇല്ല. ഒന്നിന്നും കൊള്ളാത്തവൻ എന്നു ഭാവം) ധൂർജടി=ശിവൻ.

തവയാഗം=നിന്റെ യാഗം. ഭവിതവ്യം=വരാനുള്ളത് (വിധി) ഭം =മംഗളം നരകുന്നതു്.

മുഖാരി—പഞ്ചാരി.

ഇത്യക്താ ഗതവതി താപസേ ദധീചൈ
ബുദ്ധൈപതൽകലഹപരായണോ മുനീന്ദ്രഃ
കൈലാസം ശിരിമഥ നാരദഃ പ്രപേദേ
കാലാരിർമുദിതമനാ ജഗാദ ചൈനം.

പല്ലവി.

താപസേന്ദ്ര ഭക്തർക്കു മേ ഗിരം.

ചരണങ്ങൾ.

൧. മനോഹരിശേഷങ്ങളെ ജഗത്രയേ
ഇന്നു ഭവാനറിയാതെയില്ലൊന്നുമേ
ഹന്തതവാഗമം ചിന്തിച്ചുവാഴ്ന്നോ-
ളന്തികു വന്നതും സന്തോഷമായി മേ. (താപ)
൨. സർവ്വൈകന്യാക്ഷി ഭവാനറിഞ്ഞിടാതെ
സാമ്പ്രതമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും ചൊല്ലുവൻ
ദുർവാരഗർവ്വന്ധനാകിയഭക്ഷന്റെ
ദുർഭാഷണങ്ങൾ ഞാനെങ്ങനെ ചൊല്ലേണ്ടു.

പല്ലവി.

ചന്ദ്രമുധാഭക്തർക്കുമേഗിരം

ഇക്കാലമങ്ങൊരുയാഗം തുടങ്ങിപ്പോൽ
സ്തൽക്കാരഭാഗം ഭവാനതിനില്ലപോൽ
ധിക്കമിടുന്നു ഭവാനെയെന്നുള്ളതും
തൃക്കാൽവണങ്ങിപ്പണത്തിപ്പാൻ വന്നുഞാൻ. (ചന്ദ്ര)

ദധീചൈ താപസേ = (സപ്തമീ) ദധീചി മഹർഷി. ഇതി ഉക്താ =
ഉണ്ടനെ പറഞ്ഞിട്ട്, ഗതവതി = പോയപ്പോൾ, കലഹപരായണ = ല
ഹത്തിൽ താല്പര്യമുള്ള നാരദഃ മുനീന്ദ്രഃ = നാരദമഹർഷി. ഏതർണ്യ
ദ്ധാ = ഇത് (ശിവൻ ഹ വിർഭാഗം കൊടുക്കയില്ലെന്നുള്ള ഭക്ഷന്റെ നിശ്ച
യം) അറിഞ്ഞിട്ട്; കൈലാസം ശിരിവരം = കൈലാസപർവതത്തിലേയ്ക്ക്; പ്ര
പേദേ = പോയി. അഥ = പിന്നീട്; കാലാരിഃ മുദിതമനാ = സന്തോഷി
ച്ചവനായിട്ട് ഏനം = ഈ നാരദനോടു് ജഗാദ = പറയുകയും ചെയ്തു.

മുദിതമനാർ = സന്തോഷിച്ച നിങ്ങൾക്ക് എന്നിൽ (ശിവനിൽ) പക്ഷവാ
ദിക്കുന്നതും.

൪. ഭൃഷ്ടന്മാർചെയ്യുന്ന ഭൃഷ്ടമൃത്തിൻഫലം
പെട്ടന്നുണ്ടു ചിച്ചീടുമവർതന്നെ
ശിഷ്ടന്മാർ നിങ്ങളുടെ പക്ഷപാതമെന്നി-
ലൊട്ടല്ലതുകൊണ്ടു തോന്നീടുമിങ്ങനെ. (താപ)

എരിക്കലക്കാരോടൊരി—ചെമ്പട.

ഇതീരിതവതീശപര കൃതനന്തെ ഗതേ നാരദേ
കൃതുസ്വപ്രമോർജ്ജിതം പിതൃതീവ സാ വീക്ഷിതം
കൃതഫലവതീ തദാ ഖിലസതീ ശിരോമാലികാ
സതീ ഭഗവതീ നിജം പതിമവാപ പാദാനതാ.

പല്ലവി.

ലോകാധിപ കാന്ത കരുണാലയവാച-
മാകണ്ഠയമേ ശംഭോ.

അനുപല്ലവി.

ആകാംക്ഷയൊന്നെന്റെ മനതാരിൽവളരുന്ന
അതിനനുവദിക്കേണമാശ്രിതജനബന്ധോ. (ലോകാ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഇന്നുമേജനകൻചെയ്യുന്ന യാഗഘോഷങ്ങൾ
ചെന്നുകണ്ടുവരുവാണെന്നിൽനിൻകൃപവേണം
എന്നുടേസോദിമാരെല്ലാപേരുമവിടെ
വന്നീടുമവരേയും വടിവിൽ കണ്ടീടാമല്ലോ. (ലോകാ)

൨. തത്രാണാൻഗമിച്ചെങ്കിൽതാതനുള്ളവിഷമം

അത്രയുകന്നീടുമത്രമാത്രവുമല്ലാ

എത്രയുംപിതേഃഷമെല്ലാർക്കുമുദാകം

൩. ത്രവാ വഴിപോലെ സഫലമായ് ഭവിച്ചീടും. (ലോക

ഇശ്വരേ=ശിവൻ, ഇതി ഇതീരിതവതി=പറഞ്ഞപ്പോൾ, കൃതന
=നമസ്കരിച്ചവനായ നാരദേ=നാരദൻ ഗതേ=പോയപ്പോൾ പി
=അമന്റെ ഉജ്ജിതമായ കൃതുസ്സവത്തെ വീക്ഷിതം=കാണുന്നതിന
അതീവ=വളരെ. കൃതഫലവതീ=ആഗ്രഹമുള്ളവളും. അഖിലലികാ=എ
ല്ലാ പതിവുതാത്വികളുടേയും തലയിൽ മൂട്ടുന്ന മാലയും ആയ സാസതീഭഗവ
തീ നിജംപതിം=തന്റെ ഭർത്താവിനോടു്, പാദാനതാ=കാലിൽ കമ്പിടുക്കൊ
ണ്ണ് ഉവാച=പറഞ്ഞു.

മേ വാചം=എന്റെ വാക്കിനെ. ആകണ്ഠയം=കേട്ടാലും. ആകാംക്ഷ=
ആഗ്രഹം. എല്ലാവർക്കും=യാഗത്തിനു കൂടീട്ടുള്ളവർക്കെല്ലാം ഉൽകൃഷ്ടരായ ന
ണ്ടുപേർക്കു (ഭക്ഷണം—ശിവനും) തമ്മിലുള്ള വിരോധം തീരുന്നതു നി
ശ്ചയിച്ചുവെക്കുകയും എല്ലാവർക്കും—എന്നുമാകാം. സത്രം=യാഗം.

പത്തുവരാളി—ചെമ്പട.

ഖണ്ഡം.

൧. കുവലയവിലോചനെ കുമതിയാകിയദക്ഷൻ
ഹവകമ്കഥസമ്മോടിയിക്കാതിരിക്കുമ്പോൾ
ഭവതിയങ്ങുചെന്നെങ്കിൽ പലരുംകേൾക്കുവ പാർ-
മവമാനിച്ചയച്ചീടുമതിനില്ലസന്ദേഹം.

പല്ലവി.

ബാലേമൃദുതര ശീല ഭയിതേ മേ
ഭാഷിതമിതു കേൾക്ക നീ.

സാരംഗം--മുറിയടന്ത.

യജ്ഞാലോകനകൈതുകാൽ സ്വയമനാ-
ദൈത്യവചത്വഗ്നിരം
പ്രസ്ഥായ പ്രമഥൈസ്സമം നിജപരി-
മദ്യോഗതാനാം സതീം
ദൃഷ്ട്വാ ഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിഭൂതോ
ജ്ഞാം സ ദക്ഷോധികം
അഷ്ടോ ഘൃണിതദൃഷ്ടിനിഷ്ഠരതരം
വ്യാചഷ്ട ദൃഷ്ടാശയഃ.

ഹവം = യാഗം.

യജ്ഞാലോകനകൈതുകാൽ = യാഗം കാണുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ,
പതൃഃ = ഭർത്താവിന്റെ. ഗിരം = വാക്കിനെ, അനാദൃത്യം = അനാദരിച്ചിട്ട്,
(വകവയ്ക്കാതെ) സ്വയം ഏവ = തനിയെ തന്നെ, (തന്റെ മനസ്സാലെ) പ്രമ
ഥൈഃ സമം = ഭൂതഗണങ്ങളോടുകൂടി പ്രസ്ഥായ = പുറപ്പെട്ട്. നിജപരിം =
തന്റെ (ദക്ഷന്റെ) പട്ടണത്തിൽ അദ്യോഗതാം = വന്നവളും, ഹൃഷ്ടസുരാംഗ
നാഭിഃ = (സത്യവേദ വരവു നിമിത്തം) സദന്താക്കീച്ച ദേവസ്ത്രീകളാൽ അഭി
തഃ = ചുറ്റും. ജ്ഞാം = സേവിക്കപ്പെട്ടവളായ. താം സതീം = ആ സതിയെ
ദൃഷ്ട്വാ = കണ്ടിട്ട്. അധികം അഷ്ടഃ = വളരെ കോപിച്ചവരും ദൃഷ്ടാശയനമായ
ദക്ഷഃ = ആ ദക്ഷൻ. ഘൃണിത .തരം = മുഴുറപ്പെട്ട ദൃഷ്ടികളാൽ അ
ഭിഭൂത ഭയങ്കരമായിരിക്കുംവണ്ണം; വ്യാചഷ്ട = പറഞ്ഞു.

പല്ലവി.

യാഗശാലയിൽ നിന്നു പോക ജവാൽ ഭൂതേശഭയിതേ
യാഗശാലയിൽ നിന്നു പോക ജവാൽ.

അനുപല്ലവി.

ആഗമിപ്പതിനാരുചൊന്നതു
ഹന്ത നിന്നൊടു കടിലശീലേ? (യാഗ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. പ്രീതി നിന്നിലിനിക്കു നഹി ഗത-
നീതിയാം തവ പതിയിൽ നിന്നൊരു
ഭീതി തെല്ലമതില്ല നിന്നുടെ
താതനും ഞാനല്ല സമ്പ്രതി. (യാഗ)

പുനാഗവരാളി—അടന്ത.

൨. അഷ്ടമുത്തിയെ നിന്ദിച്ചൊരു
കഷ്ടമേന്തിതു തോന്നിയതു റട്ടഭി?
വിഷ്ടപേശുവീരോധമിഹ തവ
ഭിഷ്ടഭോഷവശേന വന്നിതു.

പല്ലവി.

താത ഭുജ്ഞേ നല്ലതല്ലിതു തേ കേരക്ക മേ വചനം
താത ഭുജ്ഞേ നല്ലതല്ലിതു തേ.

൩. ഇന്തരം മദഃമാടു നിന്നട-
ന്തരം പറയുന്ന നിന്നെ
സതപരം ഭൂതൃരെക്കൊണ്ടു പ-
റത്തിറക്കുവതെന്നതരിക നീ. (യാഗ)

ജവാൽ = വേഗത്തിൽ. ഗതനീതിയാം = നീതി ഇല്ലാത്തവനായ.

വിഷ്ടപേശൻ = ലോകനാഥൻ. ഭിഷ്ടഭോഷവശേന = ഭാഗ്യഭോഷത്ത

ഭുജ്ഞേ = (ഇപ്രകാരമുള്ള) ചീത്തബുദ്ധിയോടുകൂടിയവനേ.

മുഖാരി-ചെമ്പട

ശുക്രാ പിതൃ ശുതിവിരോധിവചസ്തദാ സാ
ഗതാ സതീ രജതഭൂമിധരം ജവേന
നതാ ഹ്രിയാ ഏഭി ഭിയാപി ത്യാശാ ശുചാ ച
സ്ഥിതാ പുര പുരഹരം ഗിരമിത്യുവാച.

പല്ലവി.

തിങ്കൾമെഴലെ കേൾക്ക വാചം
ഭേദഭേദ മേ.

അൻപല്ലവി.

എങ്കലു മൂലാപരാധം
എല്ലാം നീ താൻ സഹിക്കണം. (തിങ്കൾ)

പരണങ്ങൾ

- ൧. മാനനീയം തവ വാക്യം മാനിത്വത്തെ പോകുമുഖം
മാനഭംഗം വന്നീവണ്ണം മാമകവല്ലഭ ശഃഭോ. (തിങ്കൾ)
- ൨. ഫന്ത താതനെന്റെ മാനഹാരി ചെന്തതിനില്ലാത്തി
നിന്തിരുവടിയെക്കൂടെ നിന്ദിച്ചതു സഹിയാ ഞാൻ. (തി)
- ൩. താമസശീലനാകുന്ന ഭക്ഷണക്കൊല്ലവാനേതും
താമസിച്ചിടൊല്ലാ മമ താതനവനല്ലിനിമൽ (തിങ്കൾ)

പിതൃ = അച്ഛന്റെ. ശുതിവിരോധി = കേൾക്കുന്നതിന് ഇവമില്ലാത്ത (കണ്ണാത്തുമോയ) വചഃ = വാക്കിനെ ശുക്രാ = കേട്ട്. സാസതീ, തദാ = അപ്പോൾ. രജതഭൂമിധരം = വെള്ളിമലയിൽ. ജവേന = വേഗം. ഗതാ = ചെന്നിട്ട്. ഏഭി = മനസ്സിൽ ഹ്രിയാ = ലജ്ജയാടും. ഭിയാ അപി = ഭയത്തോടും. ത്യാശാ = കോപത്തോടും ശുചാച = ശോകത്തോടും. നതാ = നമസ്കരിച്ചിട്ട്. പുര = (ശിവന്റെ) മുമ്പിൽ. സ്ഥിതാ = നിന്നുകൊണ്ട്. പുരഹരം = ശിവനോട്. ഗിരം ഇതി ഉവാച = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. തന്നെ യാഗശാലയിൽ വെച്ച് പരസ്യമായി അവമാനിച്ചതിനാൽ ഭക്ഷണോടു കോപവും, താൻ അതിനു പാത്രമായല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചു ശോകവും, ഭർത്താവാക്യം അനുഭവിച്ചതിൽ അദ്ദേഹം കോപിച്ചേക്കുമോ എന്ന ഭീതിയും, “തത്ര ഞാൻ റമിച്ചുകിൽ താതനുള്ള വിഭോജനം” പോകുമെന്നും മറ്റും വിചാരിച്ചുകൊണ്ടുപോയ കാലം സാധിക്കാതെ മാനഭംഗം വന്നതിൽ ലജ്ജയും ഉണ്ടായി.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

പല്ലവി.

സന്താപമരുതരുതേ ചെന്താമരേഷണേ! തവ
സന്തോഷം വരുത്തു നല്ലെ ഞാൻ—വൈകാതെ മദ-
ഭന്താവളരാജഗമനേ!

അനുപല്ലവി.

അന്തരമില്ലിതിനന്തകരിപ്പു തവ
ചിന്തിതാലടനേ സന്തതകതുകീ. (സന്താപ)

ചാണക്കുടം.

൧. കൊണ്ടൽവേണി! നിനക്കുള്ളിൽ കണ്ണി തമുണ്ടാമെന്നോളതു
കിണ്ടാതെ കണ്ടിങ്ങുവാണു ഞാൻ—കണ്ടുകൊടുക തൽ.
കണ്ണകൃന്തനം ചെയ്യിപ്പിപ്പൻ
പ്രമഗണാനലനടുവതിലവനൊരു
തൃണമിവ സപദി പതിപ്പതു കാൺക. (സന്താപ)
൨. ഭയ്യാനാകമവൻചൊന്ന ദർവാക്കുകൾ കേട്ടു പാര-
മിഷ്ടരായ് മോദിച്ചവരുടെ—ഗർവവുമിന്നു
നഷ്ടമാക്കീടുവനത്രേ ഞാൻ
കുടിലമതികളുടെ കസ്യതികൾ കളവാൻ
നിടിലനയനനൊരു തടവിൽ നഹി നഹി. (സന്താപ)
൩. ഉൽക്രലാഹംകാരമുലമുക്കൊമ്പിൽബാധം വെടിഞ്ഞു
ധിക്കാരം ചെയ്യുന്ന ഭക്ഷന്റെ—ഭയ്യാന തീപ്പാ-
നിക്കാലം സംഗതിവന്നരോ.
ചക്ഷുശ്രവണൻ ചീറി വരുന്നതു
പക്ഷിപ്രവരൻ ഭക്ഷണകാലം. (സന്താപ)

മദഭന്താവളരാജഗമനേ = മദയാനത്തലവനെപ്പോലെ നടക്കുന്നവളെ.
അന്തരം = വ്യത്യാസം. ചിന്തിതാലടനേ = ഇഷ്ടത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ.
കതുകീ = ആഗ്രഹമുള്ളവൻ. തൽകണ്ണകൃന്തനം = അവന്റെ കണ്ണുകളേറും. പ്ര-
മഗണാനലനടുവിൽ = ഭൂതഗണമാകുന്ന തീയുടെ നടുവിൽ. (രൂപകം) തൃ-
ണം ഇവ = പൂജ്യപോലെ. ഉൽക്രലാഹകാരം = കരകവിഞ്ഞ ഗർവം. ചക്ഷു-
ശ്രവണൻ = സർപ്പം. പക്ഷിപ്രവരൻ = ഗരുഡൻ. (രൂപകാതിശയോക്ത)

സാരംഗം—ചെമ്പട.

തല്ലാലോളുൽപ്രകാപത്രിപുരഹരലലാ-
ടാക്ഷിരൂക്ഷാഗ്നിജാതോ
ബിഭ്രാഭാഭീമഹൽഭിഃസ്രിശിഖമുഖമഹ-
ശസ്രജാലാസ്യഭീഷ്ണം
അദ്രാണീസൃഷ്ടയാദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ
ഭദ്രകാളാസമേതോ
രൈദ്രാത്മാ വീരഭദ്രഃ പ്രളയഘനരവോ-
രുദ്രമിത്യാചചക്ഷേ.

പല്ലവി.

ശങ്കര ജയ ഭഗവൻ ഭവൽപദ-
പങ്കജമിഹ വന്ദേ.

അനുപല്ലവി.

കിങ്കരനായിടുമെന്നാലധുനാ

കിംകരണീയമതരുഢചേഷ്ടണം.

(ശങ്കര)

തല്ലാലോ...ജാതഃ=ആയവസാരത്തിൽ വർദ്ധിച്ച കോപത്തോടുകൂടിയ
ത്രിപുരഹരന്റെ ലലാടാക്ഷത്തിൽ (നൊറിയിലുള്ള കണ്ണിൽ) ഉള്ള ജാലയേ
റിയ അഗ്നിയിൽ നിന്നും ഉണ്ടായവനും, മഹൽഭിഃ ദോർഭിഃ=വലിയ കൈ
കളാൽ (ബഹുവചനം കൊണ്ട് വളരെ കൈകൾ ഉണ്ടെന്നു ഉപഹിഷാം—ഭവി
സഹസ്രബാഹുവേന് ഇനി പറയും ഉണ്ട്) ത്രിശിഖ...ലാഗ്നി=ത്രിശിഖം
(ശുദ്ധം) തുടങ്ങിയ ഗുഹമായ ആയുധകൂട്ടങ്ങളെ അഭീഷ്ണം=ഇടയില്ലാതെ
(ഒരു കയ്യും ഒഴിയാതെ—എല്ലാ കയ്യിലും എന്ന് ഭാവം) ബിഭ്രാ=ധരിക്കുന്നവ
നും, അദ്രാണീസൃഷ്ടയാ=സതിയാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവളും. അദ്രിപ്രതിഭട
വപുഷാ=പർവതത്തിന് എതിരായ ശരീരമുള്ളവളുമായ ഭദ്രകാളാ=ഭദ്രകാ
ളിയോടു. സമേതഃ=കൂടിയവനും. രൈദ്രാത്മാ=രൈദ്രസപത്രപനും ആയ വീ
രഭദ്രൻ, പ്രളയഘനരവഃ=കുപ്പാന്തമേഘത്തിന്റെ നാഭം പോലുള്ള നാഭ
ത്തോടുകൂടിയവനായി. രുദ്രം=ശിവനോടു്. ഇതി ആചചക്ഷേ=ഇപ്രകാ
രം പറഞ്ഞു.

കിംകരണീയം=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു്. കിം=എന്തു്.

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഭനജാഭിതിതനുജാഖില
 മനുജാഭിഭുവനജാൻ
 ഗിരിശ നികുലരിശമുളളവരേയിഹ
 ക്ഷാപ്തകൈരുക കൊണ്ടുവരവനചിരാൽ. (ശങ്കര)
൨. സ്ഥലമാംകുടൽ വിലമാംഗിരി
 ജലമാംക്ഷിതിതലവും
 അടിയനോക്കിലടനശേഷജഗദപി
 തടവതില്ലത്ഥിതിപൊടിപൊടിപ്പൻ. (ശങ്കര)
൩. പുശംസന വരശോണിത
 പരിശാഭിതപരശോ
 ഹംഗിരീശ കുരു നിദേശമെന്തധുനാ?
 മയാ വിധേയമായതീശപര. (ശങ്കര)
൪. നളിനാസനസുതനാകിയ
 ജളനെൻമഖഭാഗം
 തന്നിടാസ്തിൽ നിന്ദുനായദക്ഷനെ
 യിന്നുചെന്നുകൊന്നുവന്നിടേണം

പല്ലവി.

വീരഭദ്രഭദ്ര നിങ്ങരക്കിഹ
 ഭൂരിഭദ്രമുളവാം.

ഭനജാ...ജാൻ=ഭനജർ=അസുരർ. ഭനഭിതിതനുജർ=ഭേവന്മാർ ഇരെയും മനുജർ (മനുഷ്യർ)തൃക്കണ്ഠിയിട്ടുള്ള ലോകത്തിൽ ജനിച്ച എല്ലാവരേയും, സ്ഥലമാം=സ്ഥലമാകും. വിലം=ബിലം. (തൂപ്പ്—പോത്ത്) ഇവിടെ വീരരസത്തിന് അനുകൂലമായ വണ്ണങ്ങളല്ല പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളത്. പുശംസന=പുരാരെ. പര...പരരെ=പരന്മാരുടെ ശത്രുക്കളുടെ ചോരയാൽ ഏറ്റവും രോഭിച്ച മഴുവോടു കൂടിയവനെ. മയാ=എന്നാൽ. വിധേയമായത്=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടത് എന്ത് നിദേശംകരു=ആജ്ഞാപിച്ചാലും. ഭമംഗളം.

ഘണ്ടാരം—മുറിയടന്ത.

സഹസ്രമൂർദ്ധാദിസഹസ്രബാഹു-

സ്തവീരഭദ്രസ്തമഭദ്രഭക്ത്യാ-

തദാതപസ്വഃക്ഷേവിവിധൈർഗ്ഗണൈഃപൈ-

സ്തമവ്യേതാ ഭജപുരിം തദായ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. അന്തകാന്തകവൈഭവം ഹൃദി

ചിന്തിതാതെ മദാസനായ്

ഹന്ത നിന്ദിത സപ്തതന്തുവി-

ധം തുടൻ പുനാഭഭോ.

൨. നിടിലനയനൻ വിവിരിതമിഹ മഖ-

ഭാഗമിന തരാത്രിലോ

കടില നിനക്കെ മഖമൊടുമഖപി

വടിവൊടിഹ പൊടിമാക്കുവൻ.

൩. ഭക്ഷമുജബലമക്ഷതം ഗ്രഹി-

യാതെവന്നിതാ ചാൽകിലോ

ഇക്ഷ്വാനം ബഹുപക്ഷിമരംകിഹ

ഭക്ഷ്യമാസ്തുരുരിക നീ.

മുഖലയതിൽ നടമാടി നീളെ ന-

ടന്നിടുന്ന കപാലിയാം

കടിലനലപരഭാഗമിന കൊ-

ടക്കയില്ലതു നിണ്ണാം.

രൂഢവല്ലഭസതീയയച്ചൊരു

ഭദ്രകാളിയതായ ഞാൻ

വിദ്യതം തവ രക്തധാര ക-

ടിച്ചിടാതെയടങ്ങുമോ?

സഹസ്രമൂർദ്ധാ = ആയിരം തലയുള്ളവനും, ദിഹസ്രബാഹു = രണ്ടായി
 കയുള്ളവനും, ആയ. സഃ വീരഭദ്രഃ = ആ വീരഭദ്രൻ. തഥാ = അപ്പോൾ.
 സ്പഷ്ടം ഭക്തഃ = വിവരപ്പെട്ടവരായ. വിവിധൈർഗ്ഗണൈഃ = പല മാതി
 രിലുള്ള ഭൂതഗണങ്ങളുടേതാൽ സമാപ്തഃ = ചുറ്റപ്പെട്ടവനായി ഭദ്രകാളാസ
 ഭദ്രകാളിയോടുകൂടി ഭക്ഷന്റെ പട്ടണത്തെ രരോധം = തടുത്തു എതിർത്തു

നിൽക്കത്തതുവിധം = യാഗകർമ്മം. മഖം = യാഗം. അക്ഷതം = കേടി
 കപാലി = തലയോട്ട് എടുത്തവൻ.

ന. സതിതൊടവമതിപലതുമിങ്ങ
 പരഞ്ഞതും ചില കമതികൾ
 സദസിഃകൃതസിദ്ധതും ബത
 സാധു ശിവശിവ നന്നമോ.
 കൃലഃത്രിവീരഭദ്രഃ ത്രിഭുവനമഖിലം
 കമ്പയന്നട്ടമാസൈർ-
 ദക്ഷസ്യാഹതൃശീർഷം കരലസദസിനാ
 ഭക്ഷിണാഗ്നൗ ജിഹ്വാ
 തൃക്ഷാധിക്ഷേപവാദശ്രുതിസമയധ്യാ-
 നസമ്പന്നാകാണാം
 ചക്രവൈകല്യമംഗേഷധികമതിജവാ-
 ഭലപരം ചാപഭാങ്ക്ഷീൽ.

മലഹരി—ചഞ്ചരി.

അത്രാണരഭിപ്രവൃദ്ധാധിരൂപ-
 സ്തത്സാസമതോ ഭഗവതുമേശഃ
 തത്ത്വാചിരാസീതകലേശപരന്തം
 ഭക്ത്യാ നമന്തേ നന്ദവസ്സരേന്ദ്രഃ.

കൃലഃ=കോപിച്ചവനായ ത്രിവീരഭദ്രൻ ത്രിഭുവനമഖിലം=മൂന്നു ലോ-
 കമുഖനും. അതാദാസൈഃ=അലർച്ചകൊണ്ടു്. കമ്പയൻ=വിറപ്പിക്കുന്നവ-
 യിട്ടു്, ഭക്ഷിണശീർഷം=ഭക്ഷണൻ തലയെ. കരലസദസിനാ=കു-
 ശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വാളികൊണ്ടു്. അഹതൃ=ഹൃത്തു്. ഭക്ഷി-
 നൗ=യാഗാഗ്നിയിൽ ജിഹ്വാ=ഹോമിച്ചു തൃക്ഷാധി...കാണാം.
 ക്ഷണ ശിവനെ അധിഷ്ഠിച്ചുള്ള സംഭാഷണങ്ങളെ കേട്ടസമയര-
 ള്സ് തന്നെന്തായാ=സന്തോഷിച്ചവരായ. വൃന്ദാരകന്മാർക്കു് ഭേദമാക്കു്,
 ഗേഷ=അവയവങ്ങളിൽ അധികം വൈകല്യം=സ്തനത്തെയും ചക്രം=
 ശ്ല (അംഗങ്ങളെ ചോദിച്ചു) അതിജവാൽ=വളരെ വേഗം, അലപരന്തം
 =യാഗത്തെയും അഭാങ്ക്ഷീൽ=ഭേദിച്ചു മുക്കി. സമുച്ചയാലങ്കാ-

അത്രാണരം=ഈ അവസരത്തിൽ, മഹേശ്=ശിവൻ. ഭിപ്രവൃദ്ധാ-
 രൂപം=ഭിപ്രവൃദ്ധയെ ശ്രേഷ്ഠമായ കാളയിൽ കയറിയവനാലും, സ്തത്സാസമേ
 =സതീയോടുകൂടിയവനായി തത്ര=അവിടെ (യാഗശാലയിൽ) ആവിര-
 ത്=പ്രത്യക്ഷനായി. സരേന്ദ്രം=ഭേദശ്രേഷ്ഠന്മാർക്കു് സകലേശപരം=
 നെ, ഭക്ത്യാ നമന്തേ=ഭക്തിയോടു നമിക്കുകരിച്ചുകൊണ്ടു്. നന്ദ-
 ത്വിഷു.

പല്ലവി.

നീലകണ്ഠ പാഹിപാഹി നിമ്ലാകൃതേ!

അനുപല്ലവി.

കാലകാല തേ നമോസ്തു കരുണചയ്ത ഞങ്ങളിൽ. (നീല)

ചരണങ്ങൾ.

൧. നിത്യവൃന്തവാജ്ഞൈകാണ്ടു നിജനിജാധികാരവിഹിതം
കൃത്യമോടുവാണിടുന്നു കേവലം വയം വിഭോ. (നീല)

൨. ഭക്ഷണത്തിലേററുള്ള ഭുക്തിനിന്നു തീർപ്പിന്നു
ശിക്ഷചെയ്തതുചിതുമവ ശിവ ഭോപയോനിഃധ! (നീല)

൩. വിധിസുതന്റെ ജീവിതത്തെവിരവൊടിക്കൂട്ടേത്തുയർത്ത
വിധിവിരോധമാശുതീർത്തുകൊടുക്കുകകരുണയാ (നീ)

ഇന്ദിര.

അലമമരവരഃ പരം വിഷാദൈ-

രഥാധുനാ യദിഹാസ്തി സുപ്രസന്നഃ

അജസ്രതമജമസ്തകം സജീവം

സപദി വിധായ ച പുരയാമി യജ്ഞം.

തേ = അങ്ങക്കായിക്കൊണ്ടു്. നിജനി...മോടു = അവരുടെ അധികാര
യ വിഹിതകൃത്യത്തോടു് (അങ്ങയാൽ വിധിക്കപ്പെട്ട കൃത്യത്തോടു്) അങ്ങ
പ്പിച്ചുതന്നിട്ടുള്ള ഞങ്ങളുടെ അധികാരത്തോടു് എന്നു ഭാവം.

അനം = ഞാൻ. അധുനാ = ഇപ്പോൾ ഇഹ = ഇവിടെ. സുപ്രസന്നഃ
= വളരെ സന്തോഷിച്ചവനായി. യൽ അസ്മി = ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്. അ
മരവരഃ = അപ്രയോ ദേവന്മാരായവർ. പരം വിഷാദൈഃ = വലിയ ദുഃഖ
മുള്ളാൽ. അലം = മതി. (വ്യസനിക്കേന്നു ആവശ്യം ഇല്ല) അജസ്രതം = ഭക്ഷ
നാ അജമസ്തകം = (കൃതപാ) അജമസ്തകനാക്കിട്ടു് (ആട്ടിന്റെ തലയുള്ളവനാക്കി
പ്പിട്ട) സജീവം വിധായ = ജീവനുള്ളവനാക്കിച്ചെയ്തു് (ജീവിപ്പിച്ചു്) സപദി =
ആട്ടിയിൽ യജ്ഞം = യാഗത്തെ പുരയാമി ച = മുഴുവനാക്കാം.

ഭൂപാളം—അടന്ത.

ഭക്ഷസ്തൽ ക്ഷണമേവ മേഷശിരസാ സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥല-
സ്രുഷ്ണാനുഗ്രഹജീവിതോഥവിധിവത്സംപൂർണ്ണ യജ്ഞോത്സവം
ഖടപാംഗാദിലസൽക്കരം ശശികലാഭാസ്വജ്ജാമണ്ഡലം
സാഷ്ടാംഗം പ്രണതോഷ്ടമൃത്തിമമനാകം തുഷ്ടാവ ഹൃഷ്ടാശയഃ.

ചരണങ്ങൾ.

- എ. ചന്ദ്രചൂഡ!നമോസ്തുതേ ജയ
സന്തതം ജഗദീശ!
സർവധാ സഹനീയമേവ മ-
മാപരാധമിതീശ! ഹരഹര! വിഭോ പശുപതേ!
- ബ. ഭക്തിനിങ്കലിനിക്കു ഹാനി വ-
രാതെ തരിക മഹേശ!
അത്രമാത്രവേ ടൂട്ടുന്നെൻ നി-
നച്ചുകൊൾക ഗിരീശ! ഹരഹര! (വിഭോ)
- ഗ. ചിന്തയാകൃതിയായിട്ടും പര-
മാത്മരൂപഭയാലാ!
നിന്മഹത്വമറിഞ്ഞിടുന്നതി-
നിജ്ജനം പുനരാജ്ഞാ ഹരഹര! (വിഭോ)

അഥ മേഷശിരസാ = ആട്ടിൻതലകൊണ്ട്. സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥലഃ = ചേർപ്പെട്ട കഴുത്തോടുകൂടിയവനും. സ്രുഷ്ണാ...വിതഃ = ശിവന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽജീവിച്ചവനും ഹൃഷ്ടാശയഃ = സന്തോഷമുള്ളവനും ആയ ഭക്ഷഃ = ഭക്ഷൻ തൽക്ഷണം ഏവ = ഉടനെ തന്നെ. യജ്ഞോത്സവം = യാഗത്തെ. വിധിവൽ = മുറപോലെ. സംപൂർണ്ണ = മുഴുവൻ ആക്കിട്ട്. ഖടപാംഗം...ൽക്കരം = ഖടപാംഗം (ശിവന്റെ ഭണ്ഡം) മുതലായവകൊണ്ട് ശോഭിക്കുന്ന കണ്ഠമുള്ളവനും ശശീ...ണ്ഡലം = ചന്ദ്രക്ഷലയിൽ ശോഭിക്കുന്ന ജ്വാസമുറഞ്ഞോടുകൂടിയവനും ആയ. അഷ്ടമൃത്തി = ശിവനെ. സാഷ്ടാംഗം പ്രണതഃ = സാഷ്ടാംഗം = നമസ്കരിച്ചവനായി. അമനഃകൃ = വളരെ. തുഷ്ടാവ = സുതൃപ്ത.

നമഃ അസ്തുതേ = അങ്ങനെയായിക്കൊണ്ട് നമസ്കാരം സഹനയം ഏവ സഹിക്കത്തന്നെ വേണം. ചിന്തയാകൃതി = ചിന്ത (ജ്ഞാന)സ്വരൂപൻ. സാ

൯. മൽക്കുമാരി സതീ സതീ തവ
 ശക്തിയെന്നറിയാതെ
 ധിക്കരിച്ചതിനിങ്ങനഗ്രഹം-
 മേകിയതു കരുണാ തേ ഹരഹര! (വിഭോ)
൧൦. പാണിതന്നുടെ വൃത്തി വിലപ-
 ദളങ്ങൾകൊണ്ടു തവാർച്ചനം
 വാണിപ്പത്തി മമാസ്തു തവ ഗുണ-
 നാമഗണസംകീർത്തനം ജയ ഹരഹര! (വിഭോ)
൧൧. ഭരിതഹര തവ ചരിതസുധയതു
 പിബതു മേ ശ്രവണം സദാ
 വരേ ശങ്കര ഗിരിശ വി.ഹരതു
 ഭവതി മമ ഹൃദയം മുദാ ജയ ഹരഹര! (വിഭോ)
൧൨. ഉരഗഭൃഷണ! സരസഭാഷണ!
 സുജനതോഷണ പാഹിമാം
 നീരയമോചന ശശിവിരോചന-
 ശിഖിരിലോചന! പാഹിമാം ഹരഹര (വിഭോ)
൧൩. വിപദപാസന! വിഹഗപാഹന!
 വിധിക്രതാർച്ചന പാഹിമാം
 ത്രിപുരശാസന! ഗിരിശരാസന!
 വൃഷഭകേതന പാഹിമാം ഹരഹര! (വിഭോ)

തീ=പതിവുതയായ സതീ. വാണിപ്പത്തി=വാക്കിന്റെ ജോലി. ചരിത
 ുല=കഥയാകുന്ന അമൃതം. (രൂപകം) മേ ശ്രവണം=എന്റെ കാതും. വി
 ചതു=കുടിക്കട്ടെ. വിഹരതു=കളിച്ചുനടക്കട്ടെ. ഭവതി=ഭവാനിൽ. സുജ
 നതോഷണ=സത്തുക്കളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനെ! നീരയമോചന=നര
 കത്തിൽ നിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നവനെ. ശശിവിരോചനശിഖിരിലോചന=
 ചന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, അഗ്നി എന്നിവ നേത്രമാണുള്ളവനെ. വിപപോസന=
 വമിപ്പാതാക്കുന്നവനെ. വിഹഗ...ചന=വിച്ഛേദന ബ്രഹ്മാ ഇവരാൽ പൂ
 രപ്പട്ടുന്നവനെ. ഗിരിശരാസന=പർവതം വില്ലാക്കിയവനെ. (ത്രിപുര
 ശാസനത്തിൽ മഹാമേദവിനെ വില്ലാക്കിയിരുന്നു)

പുറനീർ — ചെമ്പട.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. നീരജസംഭവനന്ദന! സുമതേ
നീരസഭാവചിതരുതരുതിനിമൽ
പാതം നിന്നുടെ ദപ്പുനിമിത്തം
പരിഭവമിങ്ങനെ വന്നുഭവിച്ചു.

൨. ആന്തികമെല്ലാം തീൻ ഭവാനും
ആനന്ദന വസിക്കു നികാമം
കീർത്തിയുമാചന്ദ്രാക്ഷം വിലസതു
കെല്ലൊട്ടു ശിവകൃപയാ ഭവതു ശുഭം.

കൃതാശീർവാദേമ ത്രിപുരദിസ്സാകം ഭയിതയാ
ഗിരീശം കൈലാസം ഭഗവതി ഗിരീശേ ഗതവതി
സുരേശൈസ്സാനന്ദൈർമുനിഭിരപി സശ്ശാഖിതയശാഃ
പ്രജേഷോ ഭക്ഷാപി പ്രചുരസുഖമദ്ധ്യാസ്ത നഗരീം.

നികാമം = ഏററം. ആചന്ദ്രാക്ഷം = ചന്ദ്രനും സൂര്യനും ഉള്ളിടത്തോ
കാലം. വിലസതു = വിലസട്ടെ. കൃപകൊണ്ടു് ശുഭഭവതു = മംഗളമുണ്ടു
കുട്ടെ.

അഥ കൃതാശീർവാദേ = ആശീർവാദം ചെയ്തവനും. ത്രിപുരദി = രൂ
പുരഹരനും ആയ. ഗിരീശേ ഭഗവതി = (സപ്തമീ) ശിവഭഗവാൻ ഭയിതയ
സാകം = ഭായ്യയോടുകൂടി. കൈലാസം. ഗിരീശം = കൈലാസപർവതത്തിലേ
ക്ക്. ഗതവതി = പോയപ്പോൾ. സാനന്ദൈഃ = സന്തോഷമുള്ളവരായ. സുരേ
ശൈഃ = ദേവേശ്വരന്മാരും. മുനിഭിഃ അപി = മഹർഷിമാരും. ശ്ശാഖിതയഃ
= സുതകുളപ്പട്ടയശസ്സോടുകൂടിയവനായ. പ്രജേഷഃ ഭക്ഷഃ അപി =
ജാപതിയും നഗരീം = നഗരിയിൽ. സുഖം അദ്ധ്യാസ്ത = സുഖമായിര

അഗ്രേറ്റേഷിതം വേ-
മപി നാഗ്രേറ്റേഷിതം
സ്വർവചനലയോപേതം
സ്വർവചനലയോപേതം

ദക്ഷിണാഗ്രേറ്റേഷിതം

സമാപ്തം.

അഗ്രേറ്റേഷിതം അപി = അഗ്രേറ്റേഷിതം പർവതശ്രേണീയായ് കൈലാ
സത്തിൽ ശോഭിതൻ ആണെങ്കിലും. ന അഗ്രേറ്റേഷിതം = അഗ്രേറ്റേഷിതൻ
അല്ലാത്തവനും (ഇവിടെ അഗ്രേറ്റേഷിതൻ അഗ്രേറ്റേഷിതൻ അല്ലാ എന്ന് വി.
രോധാഭാസം) നാഗ്രേറ്റേഷിതൻ = നാഗ്രേറ്റേഷിതൻ വാസുകിയാൽ ഭൂമിതൻ
അലംകൃതൻ (വാസുകിയെ ആഭരണമാക്കിയവൻ) എന്നു വിരോധപരിഹാരം.
(അഗ്രേറ്റേഷിതൻ = വില്ലാക്കിയ മഹാമേരവിനാൽ ശോഭിക്കുന്നവൻ എന്ന്
വ്യാഖ്യാനിക്കാം) സ്വർവചനലയം = പാർവതിയോടു. ഉപേതം = കൂടിയവനും,
സ്വർവചനലയം = എല്ലാ മംഗലങ്ങളെയും കൊടുക്കുന്നവനും ആയ. വേവം =
വേവനെ (ശിവനെ) ഭജേ = ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു.

തീ =

ധ =

ചതു =

അതാ =

അതി =

പ്ര =

വേ =

വി =

അതാ =

അതി =

